

”Laatuaikaa tyttöjen kanssa”
**Moniongelmaisten nuorten tyttöryhmän
toiminta Keravalla**

Ainokaisa Taipale

**Opinnäytetyö
Joulukuu 2006**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Sosiaali- ja terveysala

Tekijä(t) TAIPALE, Ainokaisa	Julkaisun laji Opinnäytetyö	
	Sivumäärä 71	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi ”Laatuaikaa tyttöjen kanssa” Moniongelmaisten nuorten tyttöryhmän toiminta Keravalla		
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) TAPANINEN, Eero		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Tutkimuksen tarkoituksena on toiminnallisesti etsiä ja löytää niitä menetelmiä, joilla tuetaan ryhmässä moniongelmaisten nuorten tyttöjen elämänhallintaa, päihteettömyyttä sekä siihen liittyviä ongelmia. Ryhmätoiminnan tarkoituksena on kehittää moniongelmaisten nuorten tyttöjen sosiaalisia taitoja sekä vihan hallintaa. Tutkimustehtävinä oli selvittää mitkä toiminnot tukevat nuoria sekä ovat heille mielekkäitä; miten juuri tällä ryhmällä kehitetään tyttöjen sosiaalisia taitoja; millaiseksi tytöt itse kokevat ryhmän tärkeyden sekä miten itse ohjaajana onnistunut ryhmätoiminnassa.</p> <p>Tutkimus toteutettiin Keski-Uudenmaan Päihdepysäkillä keravalaisille nuorille tytöille. Tutkimuksessa toimin itse ryhmänohjaajana moniongelmaisten nuorten parissa. Tutkimusaineistona olivat ryhmätapaamiset (7) sekä niiden suunnittelu, jotka on raportoitu tähän työhön. Lisäksi aineistona on käytetty palautteita asiakkailta ja työelämästä.</p> <p>Tutkimus on laadullinen ja tutkimusmenetelminä työssä on käytetty tapaustutkimusta ja osittain etnografista tutkimusta. Palautteet on avattu suoraan tekstiin analysoimatta ja niitä on esitelty myös suorien lainauksien avulla.</p> <p>Sosiaalisten suhteiden vähyyttä näyttäisi olevan yhteydessä terveen itsetunnon määrään, joilla molemmilla näyttäisi olevan yhteyttä päihteiden liikakäyttöön. Toiminnalliset menetelmät osoittautuivat olevan kaikista tehokkaimpia sekä mielekkäimpiä ohjatessa ryhmää moniongelmaisille nuorille. Nuoret kokivat ryhmätoiminnan erittäin tärkeäksi ja toivoivat sen jatkumista.</p> <p>Ryhmässä olleilla nuorilla oli huomattavissa kehitystä kommunikointitaitojen lisääntymisessä. Ryhmäläisissä oli myös havaittavissa sosiaalisen käyttäytymisen päätyyppien ilmenemistä. Tarve nostaa terveen itsetunnon tukeminen tärkeäksi tavoitteeksi ryhmätoiminnassa oli selkeä.</p> <p>Haasteina tutkimuksen toteuttamisessa olivat ryhmätoiminnan ennalta arvaamattomuus, tavoitteellisten ja mielekkäiden toimintojen toteuttaminen tasapainossa sekä ryhmäintervention ajankohta. Suurin ongelma tutkimustyössä oli kirjallisuuden vähyyttä tai puute moniongelmaisten nuorten sosiaalisista taidoista.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Nuoret, moniongelmaisuus, ryhmätoiminta, tytöt, sosiaaliset taidot		
Muut tiedot		

Date
18.12.2006

Author(s) TAIPALE, Ainokaisa	Type of Publication Bachelor's Thesis	
	Pages 71	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title "Quality time with the girls" Multiproblematical adolescents girl group activity in Kerava		
Degree Programme The Degree Programme in Social Services		
Tutor(s) TAPANINEN, Eero		
Assigned by		
Abstract The purpose of this functional research is search and finds those methods, witch can support in group multiproblematical young girls life control, sobriety and problems connect that. The purpose of group activity is advance multiproblematical young girls social skills and anger control. The tasks were to find those activities which support young and are the same time sensible; how just this group can enhance girls social skills; how girls themselves feel the importance of the group and how do I myself succeed as a group director. The research was practice in "Keski-Uudenmaan Päihdepysäkki" with young girls who lives in Kerava. In research I myself worked as a group director with the multiproblematical young. Research material were group meetings (7) and planning those, which both have been reported in this thesis. The research material is also feedback from the customers and working life. The research was qualitative and research methods were case study and sort of ethnographical study. The feedback has been opened straight to the text without analyses and some of the feedback has also presented in the form of the quotations. It seems that having only little social skills is connected to the number of healthy self-confidence, which both seems to be having connection to the too much controlled substance using. Functional activities prove to be most effected and sensible in group activity of multiproblematical young. Young thought that group was very important and they wish that it could continue. There was seen development in girls' communicative skills. There was also seen maintypes of social behavior in group members. In group activities came up a need to make the supporting healthy self-confidence also an important aim. Challenges in this research was that group activities were hard to anticipate, carry out activities in balance of aim and sensible and the moment of group intervention. The largest problem in this thesis was literature failing about multiproblematical young social skills.		
Keywords Young, adolescent, multiproblematic, group activity, girls, social skills		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	3
2 TYÖN TAUSTAA	5
2.1 Keski-Uudenmaan Päihdepysäkki	6
2.2 Asiakaskunta	8
3 TYTTÖRYHMÄN TOIMINNAN TAVOITTEET	9
3.1 Yleiset tavoitteet	9
3.2 Nuorten sosiaaliset taidot ja itsetunnon merkitys	10
3.3 Omat tavoitteet	14
4 RYHMÄTOIMINTA.....	16
4.1 Ryhmätoiminnan merkitys moniongelmaisilla nuorilla	16
4.2 Ohjaajan rooli.....	19
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	23
5.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuksen tarkoitus	23
5.2 Tutkimusprosessi	24
5.3 Laadullinen tutkimus	25
5.3.1 Tutkimusmenetelmät	26
5.3.2 Eettisyys ja luotettavuus.....	27
6 RYHMIEN TOTEUTUMINEN.....	30
6.1 Alustava suunnitelmani ryhmätoiminnalle.....	32
6.2 Tutuksi tulemista ja tyttöjen toiveita	33
6.3 Vanhemmat ja nuoremmat tytöt kohtaavat	35
6.4 American History X.....	37
6.5 ”Can´t touch these...”	38
6.6 Synttäreitä ja selittämistä.....	39
6.7 Seurustelun vaikeat kiekurat	41
6.8 ”Monivärisekoituskorut” ja palautteiden anto	43
7 PALAUTE	44
7.1 Asiakkaiden palaute.....	45

	2
7.2 Työelämän palaute.....	48
7.3 Itsearviointi.....	49
8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	54
8.1 Yleistä.....	54
8.2 Mielekkäät ja tukevat toiminnot	54
8.3 Tavoitteiden toteutuminen.....	55
8.4 Ryhmän tärkeys ja hyöty	56
8.5 Haasteet	56
8.6 Nuorten sosiaaliset taidot ja -toimintakyky.....	57
8.7 Ryhmätoiminnan merkitys	59
8.8 Ohjaajan rooli.....	59
8.9 Jatkotoimenpiteet.....	60
8.10 Yhteenvedo.....	61
LÄHTEET	63
LIITTEET	65
LIITE 1. Tyttöryhmä – ryhmätoiminnan suunnitelma ja aikataulu	65
LIITE 2. Palautearviointilomake/asiakkaat	67
LIITE 3. Palautearviointilomake/työnantaja	70

KUVIOT

KUVIO 1. Sosiaalisen käyttäytymisen päätyypit ulottuvuuksien mukaan.....	13
KUVIO 2. Ryhmäprosessi ja sen eteneminen opinnäytetyössä	32

1 JOHDANTO

”Mä en pysty menee kouluun, ku kaikki siellä tuijottaa ja haluu vaan puhuu ja se ahistaa mua”, kertoi 15-vuotias tyttö omista tuntemuksistaan vuorovaikutustilanteessa. Tämä lausahdus on tuttu useille erityisnuorille erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Ihmisten kanssa asioiminen ahdistaa, sitä vältellään ja kasvanut turhautuneisuus purkautuu erilaisin keinoin. Osa nuorista purkaa ahdistuneisuuttaan ja turhautumistaan päihteisiin sekä käyttäytymällä aggressiivisesti.

Suomessa on nähtävissä nuorten keskuudessa selvä trendi siihen suuntaan, että on paljon hyvinvoivia nuoria. Kääntöpuolena tässä on kuitenkin huomattu, että ne nuoret, jotka voivat pahoin, voivat todella pahoin. Nuorten kohdalla päihteet ovat aina oire jostain muusta, mikä tulisi ensisijaisesti hoitaa kuntoon. Toisaalta päihteet aiheuttavat myös riippuvuutta, jolloin puhutaan jo moniongelmaisista nuorista. Keski-Uudenmaan Päihdepysäkki Keravalla ja Järvenpäässä vastaa tähän nuorten avuntarpeeseen järjestämällä erityistä avohuollon päihdepalvelua alaikäisille nuorille.

Osana Keski-Uudenmaan Päihdepysäkin avohoitoa on ryhmätoiminta. Moniongelmaisten nuorten (päihde- ja mielenterveysongelmaiset sekä kaksoisdiagnosoidut) kohdalla tämä on koettu hyväksi hoito- ja puuttumiskeinoksi. Yhdessä ryhmässä toimimalla omia taitoja voidaan harjoitella turvallisessa ympäristössä ja oikeanlainen ohjaus helpottaa tilanteisiin puuttumista sekä keskustelua niiden pohjalta. Vertaistuen lisäksi nuoret saavat mielekästä tekemistä sekä vaihtoehtoja päihteiden käytölle. Lisäksi ryhmässä tarjotaan onnistumisen kokemuksia ja tuetaan nuorten itsetuntoa. Myös mahdollisten epäonnistumisen kokemusten kautta tarjotaan mahdollisuudet uudelleen yrittämiseen sekä opetellaan samalla sietämään epäonnistumisia. Ryhmissä toteutus on suurimmilta osin toiminnallista tekemistä sekä pedagogisia, sosiaalisia ja liikunnallisia menetelmiä. Jokaisella ryhmällä on oma asiakaslähtöinen tavoitteensa.

Tämän pääosin toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on ohjata tyttöryhmän toimintaa Keravan Päihdepysäkillä. Tärkeimpänä tavoitteena ryhmässä on kehittää moniongelmaisten nuorten sosiaalisia taitoja sekä vihan hallintaa. Työ antaa myös pohjatietoa ryhmätoiminnasta erityisnuorten näkökulmasta. Työssä esitellään ryhmätoiminnan merkitystä ja tärkeyttä moniongelmaisten nuorten hoidossa. Moniongelmaisten nuorten ryhmätoiminnoista on hyvin vähän tietoa saatavilla, ainoastaan yksittäisillä ammattilaisille saattaa olla hiljaista tietoa eri menetelmien toimivuudesta, mutta kirjallisuutena se on hyvin rajattua.

Tämän työn tarkoituksena on antaa pohjatietoa muille moniongelmaisten nuorten kanssa toimiville – ja varsinkin ryhmänohjaajille. Tarkoituksena on kannustaa aloittamaan haasteellinen, mutta paljon antava toiminta nuorten kanssa. Työ ei ole kokonaisvaltainen opas, vaan otanta erään kaupungin tietyin ikäisistä päihdeongelmaisista nuorista. Työn tarkoituksena onkin enemmän rohkaista, antaa ideoita sekä uutta tietoa työntekijöille, kuin toimia ”moniongelmaisten nuorten ryhmätoiminnan käsikirjana”. Varsinaisesti opinnäytetyöllä ei siis haeta vastausta ongelmaan, vaan pyritään etsimään niitä toimintoja, jotka ovat moniongelmaisten nuorten mieleen ja mitkä auttavat ryhmässä kulkemaan kohti tavoitetta. Tyttöryhmän toteutus on pääosin toiminnallista, mutta ohjaajan tarkoituksena on ottaa toiminnallisten menetelmien tueksi mm. sosiaalisia ja pedagogisia menetelmiä, esimerkiksi keskusteluita johdattelemalla. Ennen ryhmien alkamista laaditaan ryhmätoiminnalle suunnitelma ja tavoitteet. Asiakkaiden mielipiteitä ja toivomuksia kuunnellaan ryhmien sisältöjen kannalta. Ryhmien toimintaa sekä arvioita tavoitteiden toteutumisesta seurataan opinnäytetyössä.

Työ alkaa teoriaosuudella, jossa esitellään asiakkaat, ryhmätoiminnan tavoitteet, tietoa nuorten sosiaalisista taidoista ja itsetunnosta sekä ryhmätoiminnan merkityksestä ja ohjaajan roolista. Tämän jälkeen siirrytään työn toiminnalliseen osuuteen, jossa esitellään jokainen ryhmän kokoontumiskerta erikseen. Jotta laadullisen tutkimuksen kriteerit täyttyvät, loppuun on varattu osuus vielä palautteille. Alun perin tarkoituksena oli järjestää ryhmätoimintaa sekä tytöille, kerran viikossa, että pojille, kerran kuukaudessa. Työn edetessä kuitenkin resurssien puutteen vuoksi on keskitytty ainoastaan tyttöryhmään. Opinnäytetyö on raportti ryhmätoiminnasta ja sen toteutumisesta.

2 TYÖN TAUSTAA

Idea opinnäytetyöhön tuli harjoittelujeni kautta. Olin itse keväällä 2006 kaksi kertaa harjoittelussa Keravan Päihdepysäkillä, jossa sain vahvistusta ajatukselleni, että haluan tehdä opinnäytetyöni tästä kohderyhmästä. Aihe ei ollut alusta asti selvä, mutta Päihdepysäkin johtajan tarjotessa minulle palkkatyötä ryhmänohjaajana, päätin toteuttaa opinnäytetyöni ryhmän ohjauksesta. Kiinnostus aiheeseen nousi oikeastaan ryhmätoiminnan tavoitteiden asettelun kautta; nuorten sosiaaliset taidot ovat suurimmalle osalle itsestään selvyys, toisille taas vaikein asia käsiteltäviksi. Halusin löytää keinoja näiden taitojen lisäämiseksi ja parantamiseksi sekä etsiä mahdollisia syitä päihdeongelman takaa.

Tässä vaiheessa opintoja, jossa toinen jalka on vielä oppilaitoksessa ja toinen menossa kovaa vauhtia kohti työelämää, halusin myös päästä testaamaan omaa ammattitaitoani ja mahdollisuutta toimia näinkin haastavassa tehtävässä. Kiinnostusta lisäsivät myös erilaiset toiminnalliset menetelmät sekä niiden toteuttaminen. Haasteellista oli tehdä toimiva ohjelma ryhmälle, jossa otetaan huomioon työelämän toiveet, ryhmän tavoitteet sekä asiakkaiden mieltymykset.

Aiheen ajankohtaisuus nousi esille etsiessäni tietoa nuorten ryhmätoiminnoista erityisnuorten näkökulmasta käsin. Nuorten ryhmätoimintoja on kirjallisuudessa kuvattu vain nuorisotyön näkökulmasta, jonka kohderyhmänä on kaikki nuoret. Moniongelmaisiiin nuoriin ei ollut kiinnitetty erityistä huomiota, eikä tietoa erityisesti päihdeongelmaisten nuorten ryhmätoiminnoista ollut saatavilla.

Tässä työssä käytetään termejä moniongelmaiset nuoret ja erityisnuoret sekä limittäin että päällekkäin. Moniongelmaisilla nuorilla tarkoitetaan nuoria, joilla on ongelmia sekä päihde- että mielenterveyden puolella ja useimmiten myös koti-, koulu- ja ikätoverisuhteon- gelmissaan (kaveripiiri ja seurustelusuhteet). Erityisnuorilla ei tarkoiteta leimaavasti erilaisia nuoria, vaan lähinnä nuoria, joilla on erityisiä tarpeita liittyen mm. edellä mainittuihin ongelmiin.

Tutkimuksessa käytin teoreettisen viitekehysten kokoamiseen erilaista kirjallisuutta, ajankohtaista tietoa suoraan työelämästä sekä internet -lähteitä. Varsinaisessa tutkimustyössä aineistona ovat ryhmäkertojen suunnittelu, toteutus ja raportointi. Näistä kaksi ensimmäistä ovat toiminnallista tekemistä opinnäytetyön puitteissa, joista raportointi -osuus kuvaa opinnäytetyössä näiden toteutumista. Lisäksi aineistona olivat asiakkailta ja työelämästä kerätyt palautteet, jotka on avattu tähän työhön. Aiempia tutkimuksia kohde-ryhmästä ja -ilmioista ei ole toteutettu, joten työhöni en ole saanut tukea niistä ja niiden tuloksista, enkä ole pystynyt tekemään vertailuja omaan työhöni.

Teoriatiedon löytäminen oli osittain ongelmallista. Ryhmädynamiikasta, ryhmän toiminnasta, menetelmistä, nuoruudesta ja päihdeongelmallisista löytyi kaikista erillisenä paljon tietoa. Aihealue ja sen erityispiirteet ovat vielä sen verran uusia, ettei kirjallisuutta ”miongelmaisten nuorten ryhmätoiminnoista” ole saatavilla. Jouduin aloittamaan tarkastelun sosiaalisten taitojen osalta yleisesti nuorista, jonka pohjalta kirjoitin myös väliin omia selventäviä kohtia sekä havaintojani, joita esimerkiksi harjoittelussa ollessani kävi ilmi. Tästä johtuen esimerkiksi lähdeviitteitä ei kaikista teoriaosuuden kohdista löydy, vaan nämä tiedot ovat omia päätelmiäni ja havaintojani työskentelystäni nuorten kanssa. Tietoa löytyi kohtuullisen hyvin aikuisten päihdeongelmallisten hoidosta ryhmätoiminnan avulla, mutta nuorten erityispiirteitä ei näissä luonnollisesti otettu huomioon. Teoriaosuuden kokoaminen perustuu sekä kirjallisuuteen, omiin havaintoihini että Päihdepysäkin työntekijöiden esiin tuoviin seikkoihin.

2.1 Keski-Uudenmaan Päihdepysäkki

Keski-Uudenmaan Päihdepysäkki on Keravan Suojakotiyhdistyksen alaista toimintaa. Toiminta on aloittanut vuonna 2000 alun perin Apila-projektina, jota rahoittivat Raha-automaattiyhdistys, Keravan ja Järvenpään kaupungit sekä alueen poliisi. RAY:n rahoitus loppui vuonna 2003, jonka jälkeen Keravan ja Järvenpään kaupungit ovat ostaneet palvelut ostopalveluna Suojakotiyhdistykseltä. Toimintaa ovat rahoittaneet kaupunkien lisäksi erilaiset yhteisöt ja yksityiset henkilöt. (Syrjä & Wilén 2006.)

Keski-Uudenmaan Päihdepysäkki tarjoaa avohuollon palveluita Keravalla ja Järvenpäässä omien kuntiensu nuorille ja heidän perheilleen sekä ammattilaisille, jotka kohtaavat työssä nuoria päihteiden väärinkäyttäjiä. Myös muut kunnat voivat ostaa palveluita Päihdepysäkeiltä. Päihdepysäkillä työskentelee kokopäiväisesti erityistason perheterapeutti, sosionomi ja psykiatrinen sairaanhoitaja (Järvenpään Päihdepysäkki). Tuntityöläisinä työskentelevät muun muassa päihdelääkäri, sosiaalityöntekijä, sosiaaliterapeutti, taideterapeutti, ryhmäterapeutti sekä sosionomi-opiskelija. Palvelut ovat luottamuksellisia, vapaaehtoisia sekä asiakkaille maksuttomia. (Keski-Uudenmaan Päihdepysäkki -esite 2006.)

Päihdepysäkillä pyritään ennaltaehkäisemään nuorten päihteiden väärinkäyttöä ja katkaisemaan jo syntynyt päihdekierre mahdollisimman varhaisessa vaiheessa nuoren perhetilanne huomioon ottaen. Tavoitteena toiminnalla on edistää nuorten sosiaalista ja henkilökohtaista kasvuprosessia ja elämänhallintaa sekä tukea vanhempia vaativassa kasvatus-työssä. Päihdepysäkki tarjoaa myös mahdollisuutta elämänhallintaa ohjaaviin keskusteluihin sekä erilaisiin ryhmiin. Päihdepysäkillä tehtävän työn tavoitteena on tukea nuoren päihdeettömyyttä löytämällä yhdessä nuoren kanssa tämän olemassa olevat voimavarat sekä tukea nuoren kasvua ja kehitystä yhdessä nuoren ja hänen koko kontekstinsa kanssa. (Keski-Uudenmaan Päihdepysäkki – esite 2006.)

Keski-Uudenmaan Päihdepysäkin tehtävänä on lapsen/nuoren pysäytys, hoidontarpeen arvio, hoito ja mahdollisesti jatkohoitoon ohjaaminen. Päihdepysäkin peruspalveluista keskeisimmiksi nousivat vuonna 2005 muun muassa yksilötapaamiset, nuoren tilanteen arvio, yhteys verkostoihin ja nuoren perheeseen, hoidon suunnittelu ja seuranta, huumeseulat, kotikäynnit, perheterapia, päihderiippuvuuden arviot, vanhempainillat sekä taide- ja musiikkiterapiaryhmät. Erityisistä palveluista mainittakoon se, että lääkärin palveluita jouduttiin lisäämään edelliseen vuoteen verrattuna puolella. Lääkäripalveluiden lisääminen kertoo siitä, että Päihdepysäkillä työskennellään entistäkin moniongelmaisempien nuorten kanssa, jolloin lääkäri joutuu yhä useammin arvioimaan nuoren päihdehäiriön vakavuusasteen ja nuoren psyykkisen tilan sekä sosiaalisen kuntoutuksen tarpeen. (Syrjä & Wilén 2006.)

Vuonna 2005 Päihdepysäkeillä järjestettiin monia erilaisia ryhmiä. Ryhmät ovat olleet muun muassa seuraavanlaisia: musiikkiryhmä, taideterapiaryhmä, karateryhmä, depres-

sioryhmä, poikaryhmä, suljetut tyttöryhmät, äitiryhmät, perheryhmä, toiminnalliset ryhmät sekä toiminnallinen äitiryhmä. Vuonna 2005 ryhmäkäyntejä kaikissa ryhmissä oli yhteensä 955. (Syrjä & Wilén 2006.)

2.2 Asiakaskunta

Ryhmätoimintaan osallistuvat nuoret koostuvat Keski-Uudenmaan Päihdepysäkin asiakkaista. Keski-ikältään asiakkaat Keravan Päihdepysäkillä ovat noin 15-vuotiaita. Kokonaisuudessaan Keravan Päihdepysäkillä oli vuonna 2005 yhteensä 163 asiakasta ja käyntikertoja peräti 3 010. Asiakkaista tyttöjä oli noin 30 % poikia enemmän.

Ykköspäihde nuorilla on alkoholi. Lisäksi noin puolet asiakkaista on kokeillut tai käyttänyt tai käyttää edelleen kannabista. Tyttöillä on yleistä myös lääkkeiden väärinkäyttö, joka on asiakasryhmässä verrattavissa kannabiksen käytön yleisyyteen. Muiden huumausainesten, kuten amfetamiinin ja sen johdannaisen, käyttöä ilmenee huomattavasti vähemmän ja yleensä se on satunnaista kokeilua. Muita asiakkuuden syitä ovat mielenterveysongelmat, perhetilanteet, koulukäynti ja ikätoverisuhdeongelmat. Yleisimpinä mielenterveysongelmina esiintyy ahdistusta, masennusta, tarkkaavaisuus- ja käytöshäiriöitä. (Syrjä & Wilén 2006.)

Asiakkaiksi nuoret ohjautuvat Päihdepysäkille yleensä itse, vanhempien tai kavereiden ohjaamina. Myös esimerkiksi koulun terveydenhoitaja, koulupsykologi, luokanopettaja tai mikä muu taho tahansa voi olla ohjaajana palveluun. Päihdepysäkki on avoimuuspaikka eikä näin ollen lähetettä sosiaalitoimesta tai terveydenhuollosta tarvita. (Wilén 2006a.)

Tarkoituksena on aloittaa aluksi yhdellä tyttö- ja poikaryhmällä Keravalla. Ryhmien koot ovat 3-5 nuorta/ryhmä. Tyttöryhmä kokoontuu kerran viikossa Keski-Uudenmaan Päihdepysäkin toimintatiloissa ja poikaryhmä noin kerran kuukaudessa. Poikaryhmän kokoontumisten harvuus johtuu aiemmista kokemuksista, joiden perusteella tiedetään, että poikien on vaikeampi sitoutua jokaviikkoiseen toimintaan. (Syrjä 2006.)

Lopullisessa toteutuksessa poikaryhmä jäi toteutumatta aikataulujen ja resurssien puutteen vuoksi. Tyttöryhmän toiminnasta tähän opinnäytetyöhön on otettu seitsemän koontumiskertaa. Alun perin kokoontumisia tuli olla kahdeksan, mutta tytöt halusivat pitää heidän syyslomaviikollaan lomaa myös ryhmästä.

3 TYTTÖRYHMÄN TOIMINNAN TAVOITTEET

3.1 Yleiset tavoitteet

Wilén (2006b) kertoi tärkeimpänä tavoitteena ryhmätoiminnalle olevan nuorten sosiaalisten taitojen lisäämisen ja oppimisen. Lisäksi hänen toivomuksenaan oli liikunnallisuuden lisääminen sekä pojilla että tytöillä. Poikiin kohdistunut erityinen toive oli aggressioiden hallinta. (Wilén 2006b.)

Sosiaalisten taitojen parantaminen on tärkeää syrjäytymisriskin vuoksi. Monet päihdeongelmaiset ja psyykkisesti oireilevat nuoret syrjäytyvät usein juuri sosiaalisten taitojen vähäisyyden vuoksi. Kykenemättömyys ilmaista itseään ikätovereiden ja muiden ihmisten kanssa aiheuttaa ahdistusta ja tuo mukanaan pettymyksiä ja turhia väärinkäsityksiä, jotka usein johtavat konflikteihin. Tämä näkyy usein viranomaistoiminnoissa (sosiaalitoimisto, työvoimatoimisto), kouluissa, työpaikoilla, terveydenhuollossa, vanhempien kanssa vuorovaikutuksessa sekä ystäväpiireissä. (Päihdeongelmaisten nuorten sosiaalisten taitojen parantamiseen tähtäävä psykoedukaatio Keski-Uudenmaan päihdepysäkillä 2006.)

Toisaalta taas hyvät sosiaaliset taidot luovat kannustavia kontakteja muihin ihmisiin ja luovat pohjaa terveeseen itsetunnon kasvuun. Lisäksi sosiaalisten taitojen hallitseminen antaa mahdollisuuden nuorille toimia sosiaalisissa tilanteissa ilman päihteitä. (Päihdeongelmaisten nuorten...2006.)

Olen huomannut, että ennaltaehkäisy ja osittain jo korjaava työ sosiaalisten taitojen suhteen on tärkeää syrjäytymisen ja siihen liittyvien seurausten vuoksi. Osalla nuorista on ilmennyt jo rikollista käyttäytymistä, kuten huumausainerikollisuutta tai omaisuusrikoksia; lähinnä varastelua ja/tai ilkivaltaa. Myös väkivaltarikollisuutta erityisesti poikien keskuudessa on ollut havaittavissa. Sosiaalisten taitojen parantamisella pyritään vaikuttamaan päihteiden käytön lopettamiseen, mutta myös epäsuorasti muihin sosiaalisiin ongelmiin. Tervettä itsetuntoa tukemalla autetaan nuoria päihteettömyyden lisäksi pääsemään psyykkiseen tasapainoon.

3.2 Nuorten sosiaaliset taidot ja itsetunnon merkitys

Yleisinä ryhmän tavoitteina on nuorten sosiaalisten taitojen lisääminen ja oppiminen. Yleisesti sosiaalisia taitoja on määritelty sosiaalisesti hyväksyttäväksi opitukseksi käyttäytymiseksi, joka luo edellytyksiä ihmisten rakentamaan vuorovaikutukseen toisten ihmisten kanssa. Tällainen käyttäytyminen tuottaa positiivisia tuloksia sekä edesauttaa välttämään kielteisiä seurauksia. Sosiaalisiin taitoihin voidaan lukea tietyt vuorovaikutustaidot, joista sosiaalisesti taitava henkilö selviytyy onnistuneesti. (Kauppila 2005, 125.)

Sosiaalisten taitojen parantaminen on hyvin yleinen tavoite Suomessa päihdepalveluissa, joista Lahden & Pienimäen (2004) kirja-artikkelissa esitelty Pienimäen (2001) kartoituksen mukaan, 70 % harjaannutetaan asiakkaiden sosiaalisia taitoja. Sosiaalisten taitojen harjoittamisen on todettu olevan yksi tehokkaimmista hoitomenetelmistä. Kartoitukseen liittyviä sosiaalisia taitoja on kuvattu taidoiksi joiden avulla voi selviytyä sosiaalisista tilanteista, kuten päihteistä kieltäytyminen, suuttumuksen hallinta, kommunikaatiotaidot sekä sosiaalisten ongelmien ratkaisutaidot. (Lahti & Pienimäki 2004, 142.)

Sosiaaliset taidot -käsite on hyvin laaja ja osittain vaikeasti määriteltävissä. Erään määritelmän mukaan sosiaalisia perustaitoja ovat esimerkiksi toisen kuuntelu ja itsensä ilmaiseminen. Lisäksi niin sanottuja monimutkaisempia taitoja ovat yhteistoiminta, toisten auttaminen, itsensä vahvempi ilmaisu sekä ohjeiden noudattaminen. Erityisen tärkeää näissä taidoissa ovat yksilön minä ja moraalinen kehitystaso. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén 1999, 91.)

Sosiaaliset taidot ja sosiaalinen kanssakäyminen ovat yhä tärkeämmässä osassa nyky-yhteiskunnassa. Kykyä suoriutua erilaisista sosiaalisista tilanteista ja oikeutta saavuttaa paras mahdollinen osallistuminen yhteiskuntaan voidaan kutsua yhteisesti sosiaalisesti toimintakyvyksi. Sosiaalinen toimintakyky liittyy hyvin vahvasti arkielämän selviytymiseen. Omaamalla hyvän sosiaalisen toimintakyvyn henkilöllä on mahdollisuus selvitä arkipäivän välttämättömistä toiminnoista, vuorovaikutuksesta sekä niistä rooleista, joita hänellä on omassa toimintaympäristössään. Toisaalta taas sosiaalisen toimintakyvyn heikkeneminen tarkoittaa ongelmien/häiriöiden lisääntymistä näillä elämänosa-alueilla. (Savukoski & Kauramäki 2004, 123.)

Kun kulttuuri on muuttunut entisestä ”sukulaiset ja kyläyhteisö pitää huolta” – tyylistä enemmän itsenäisyyttä ja yksilöitä korostavaan kulttuuriin, on itsensä löytäminen tullut tärkeäksi arvoksi. Myös nuoret etsivät itseään ja heille saattaa tuottaa vaikeuksia eroprosessin aloittaminen lapsuuden perheestä, mutta toisaalta taas vastata ulkopuolelta tuleviin haasteisiin aikuisuudesta. (Aaltonen ym. 1999, 92.) Tämä näkyy esimerkiksi nuorten puheutumisessa; monet näyttävät jo lähes aikuisilta, mutta keskustellessaan heidän kanssaan tai kuunnellessaan heidän keskinäisiä keskusteluja huomaa, että he ovat vielä lapsia.

Nuoret etsivät itseään ja rakentavat omaa persoonallisuuttaan yhä enemmän perheen ja koulun sijasta nuorisokulttuurien ja vapaa-ajan harrastusten kautta. Nuorten voi olla vaikea jäädä paikoilleen, vaan heillä on tarve luoda koko ajan heidän identiteettiään sekä vertailla sitä ympärillä oleviin käsityksiin. (Mts. 92.) Tukea haetaan yhä enemmän kavერიpiristä perheen sijaan. Näin ollen vanhemmilla ei välttämättä ole edes käsitystä lapsensa tekemisistä ja nuori saattaa olla kotona hyvinkin erilainen kuin kavereiden keskuudessa.

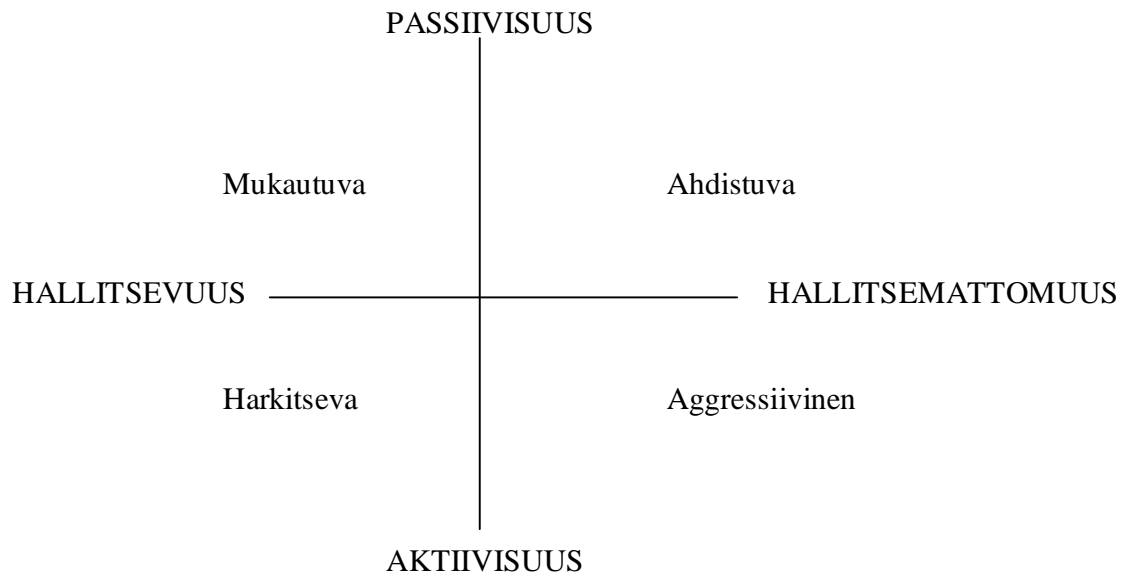
Nuoruuden tärkeimpiä kehitysvaiheita ovat minäkuvan ja minäkäsityksen kehittyminen. Sosiaalinen kehitys, itsetunnon kehitys sekä moraalikehitys ovat läheisesti yhteydessä näihin. Sosiaalinen kehitys ilmenee sosiaalisena käyttäytymisenä. Yhdessä muiden kanssa toimiessa ihmisillä on odotuksia tällaisista käyttäytymisistä. Ne helpottavat vuorovaikutusta, kun jokainen toimii ennustetulla ja tarkoituksenmukaisella tavalla (esimerkiksi, kun yksi puhuu, toiset kuuntelevat). Vuorovaikutusodotukset muodostuvat muualta saaduista tiedoista, aiemmista kokemuksista, sosiaalisista normeista, kulttuurisista stereotyyppioista

sekä henkilöiden rooleista, jotka osallistuvat tilanteeseen. Erilaiset tilanteet muodostavat erilaisia käyttäytymistapoja, sosiaalisia normeja sekä rooleja. (Mts. 93–94.)

Nuorilla normien osalta erityisen haasteellista on, jos heillä ei ole käsitystä, millä tavoin, missäkin tilanteessa tulisi toimia. Tämä aiheuttaa turhautumista ja itsetunnon laskua. Pahimmassa tapauksessa nuoret alkavat vältellä tilanteita ja syrjäytyvät sosiaalisista yhteyksistä. Useimmiten tämä tapahtuu viranomaistoimintojen kohdalla, mutta myös ystävyys-suhteissa sekä normaaleissa kanssakäymisissä (esimerkiksi kaupassa asioiminen, tuntemattoman kanssa käytävä ”Small talk”) saattaa tällaista sosiaalisista syrjäytymistä tapahtua.

Erityisen suuri merkitys nuoren sosiaalisessa vuorovaikutuksessa on yksilön tunnepitoisilla havainnoilla, tavalla suhtautua muihin ihmisiin sekä varsinkin minäkäsityksellä. Useimmiten erityisesti huono itsetunto nuorella aiheuttaa sen, että nuori suhtautuu sekä itseensä että muihin ihmisiin ristiriitaisesti. Tässä tilanteessa nuori saattaa pelätä muiden taholta torjuntaa tai yleisesti kielteistä suhtautumista. Useimmiten nuori joko vetäytyy omiin oloihinsa tai pyrkii määräämään muita kohottaakseen omaa itsetuntoaan. Muut ihmiset taasen saattavat pitää tällaista käyttäytymistä epäystävällisenä ja torjuvana ja reagoivat sen mukaisesti, joka taas lisää osaltaan nuoren huonoa itsetuntoa ja negatiivista käyttäytymistä. (Mts. 95.)

Sosiaalisen käyttäytymistavan muotoutumisessa tärkeä tekijä on ihmisen moraalikäsitys ja kasvuympäristö. Sosiaalista käyttäytymistapaa on kuvattu ulottuvuuksilla hallitsevuus – hallitsemattomuus ja aktiivisuus – passiivisuus. Näistä muodostuu neljä päätyyppiä sosiaalisessa käyttäytymisessä; 1) harkitseva, 2) mukautuva, 3) aggressiivinen ja 4) ahdistuva. (Mts. 95–96.) Seuraavassa kuviossa on Aaltosen ym. (1999) teoksessa esitelty kuvio Ahon (1997) teosta mukailten (mts. 96):

KUVIO 1. Sosiaalisen käyttäytymisen päätyypit ulottuvuuksien mukaan (Aaltonen ym. 1999, 96.)

Heikkoon itsehallintaan liittyvä aktiivisuus ilmenee yleensä harkitsemattomuutena, omien mielijohteiden toimimisena sekä kokonaistilanteen huomiotta jättämisenä, nopeana suuttumisena ja itsekeskeisyytenä (mts. 97). Aaltonen ym. (1999) viittaa kirjassaan Pulkkinen (1996) teokseen, jonka mukaan tällainen käyttäytyminen näkyy yleensä aggressiivisuutena toisia ihmisiä kohtaan, joka ilmenee erittäin vähäisistä syistä itsepuolustuksena sekä ennen kaikkea kiusaamisena (Mts. 97).

Toisaalta taas puolustautuminen ilman hyökkäävää aggressiivisuutta on ominaista niille nuorille, jotka tulevat hyvin toimeen muiden kanssa ja joiden kasvu vastuulliseen aikuisuuteen on sujunut hyvin. Aaltonen ym. (1999) viittaa teoksessaan tutkimuksiin (Olweus 1992, Pitkänen 1994, Pulkkinen 1996), joiden mukaan aggressiivisen käyttäytymisen johdettavan myöhemmin muiden syrjintään ja tätä kautta rikolliseen käyttäytymiseen sekä alkoholin ongelmakäyttöön. Jos aggressiivisuuteen liittyy vielä, kuten monilla Päihdepysäkin nuorista liittyy, oppimis-vaikeuksia, levottomuutta sekä hyvien käytöstapojen puutetta, riski epäsosiaalistumiseen kasvaa huomattavasti. (Mts. 98.)

Toinen yhdistelmä, mikä saattaa aiheuttaa alkoholin liikkakäyttöä (erityisesti tytöillä) ja syrjäytymistä (erityisesti pojilla), on aktiivisuuden vastakohtana passiivisuus, johon kuuluvat ahdistuneisuus ja pelokkuus. Nämä lamaannuttavat toimintakykyä ristiriitatilanteissa ja nuori vetäytyy helposti syrjään, eikä hakeudu enää vastaaviin tilanteisiin. Kun pelot ja ahdistus saavat vallan, itsehallinta vaikuttaa heikolta. (Mts. 98–99.)

Tärkein keino puuttua tähän olisi saada nuorille riittävästi itseluottamusta, mutta opettaa myös ilmaisemaan se oikealla tavalla. Liian aggressiivinen tai liian passiivinen suhtautuminen asioihin aiheuttaa päihteiden väärinkäyttöä ja/tai syrjäytymistä. Nuorten tulisi opetella pitämään puoliaan rakentavalla, konstruktiiivisella tavalla. Pyrkimyksenä on itsensä hallitseminen tunteiden ja mielihoiteiden kautta sekä tavoitteena sovittaa yhteen omia ja toisten toiveita monipuolisessa yhteistoiminnassa heidän kanssaan. (Mts. 99.)

3.3 Omat tavoitteet

Omat tavoitteeni ryhmänohjaamisessa liittyvät hyvin pitkälle omaan ammatilliseen kasvuuni. Olen itse aiemmin ohjannut ryhmiä jo nuoresta lähtien. Olen ollut mukana esimerkiksi 4H – kerhonojaajana, pitänyt ala-asteikäisille osana kouluopetusta ”Lapselle Selvä Elämä” – luentoja/tunteja, johon kävin erillisen koulutuksen. Koulutuksen pohjalta kävimme samalle luokalle pitämässä ryhmätoimintaa aiheeseen liittyen parin kuukauden ajan. Lisäksi olen ollut isosena rippileirillä, ohjannut seurakunnan varhaisnuorten leiriä sekä toiminut kerhonojaajana seurakunnan ala-asteikäisille suunnatussa kerhossa. Tämän lisäksi erityisnuoriin olen tutustunut ensimmäisen harjoitteluni tiimoilta, kun kävimme oma-aloitteisesti pitämässä yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa liikunta- ja ilmaisupainotteisia tunteja Mikkelin Vanamon erityiskoululla yläasteikäisille oppilaille.

Haasteena tässä ryhmänohjauksessa onkin se, että olen ensimmäistä kertaa täysin yksin nuorten kanssa. Tietenkin saan aina työelämän puolelta tarvittavaa ohjausta ja tarpeen mukaan käyttää työntekijöitä mukana ryhmissä, mutta käytännössä vastuu on minulla ja useimmiten olen yksin nuorten kanssa. Päätin kuitenkin ottaa tämän tilanteen haasteena ja testinä omalle ammattitaidolle; olenhan melkein valmis sosionomi – ja minulla tulisi olla ammatillisuutta ja voimavaroja tarpeeksi toimimaan itsenäisesti. Toisaalta myös näin saan

toteuttaa itseäni ja oppia työskentelemään itsenäisesti vaikeissakin tilanteissa. Haasteena on myös se, että mikäli ryhmässä sattuu jokin vaikea tilanne, olen ensimmäistä kertaa se ainut aikuinen, jonka tulee tilanne selvittää; näin ollen pystyy myös konkreettisesti näkemään itsekin, että millä osa-alueilla on vielä parantamisen varaa ammatillisuudessa.

Lisäksi toivon, että pystyn entistä enemmän soveltamaan opinnoissani opettelemaani teoriaa käytäntöön. Nuorten ja erityisnuorten kanssa työskennellessä tulee osata olla hyvin herkkä aistimaan tilanteita ja pystyä tekemään työtä omana persoonanaan. Huomasin jo harjoittelussani, että mikäli joku, esimerkiksi harjoittelijoista, yritti olla jotain, mitä hän ei oikeasti ole, nuoret kyllä aistivat sen ja usein peli on siinä vaiheessa menetetty. On myös turha alkaa tilittämään luennon muodossa nuorille alkoholin haittavaikutuksista, se menee täysin kuuroille korville. Nuoret kyllä tiedostavat haittavaikutukset, mutta eivät välitä niistä.

Samalla tavoin opinnoissa opetettuja hienoja teorioita on turha alkaa esittämään siinä muodossa kuin ne on luennoilla opetettu tai itse ottaa tilanteessa esimerkiksi asiantuntijan roolia. Nuorten, ja yleensäkin asiakkaiden, kanssa työskennellessä teorian tiedot tulisi olla niin hyvin alitajunnassa ja tiedossa, että pystyy esittämään ne omana itsenään, omalla tavallaan. Tämä tuo haastetta työhön lisää, mutta uskon, että läsnäolo ja kuuntelu ovat tärkeämpää, kuin jatkuva analysoiminen tai miettiminen, että mihin teoriaan nojaisin tässä tekemisessä.

Käytännössä toivon itselleni lisää varmuutta toimia vaikeissakin tilanteissa – ja itsenäisesti, lisää tietoa päihde- ja mielenterveysongelmisista ja heidän käyttäytymisestä sekä nuorista yleensä. Toivon myös, että nuoret saisivat ryhmästä itselleenkin jotain; suurimpana haasteena on sosiaalisten taitojen parantaminen ja oppiminen, mutta edes se, että he viihtyvät ryhmässä ja tulevat mielellään ryhmätapaamisiin, on mielestäni hyvä tavoite. Samalla toivon lisää itseluottamusta toimia erityisryhmien sekä niin sanottujen vaikeiden asiakkaiden kanssa, sain luottamusta jo paljon harjoittelussani, mutta toivon nyt pääseväni ammattilaisten tasolle, sillä tavalla, että olen valmis siirtymään työelämään ja omaan riittävän hyvät taidot toimia työntekijänä. Omien tavoitteideni toteutumista arvioin kappaleessa 7.3 itsearviointi.

Keskeisimmät tavoitteeni ryhmätoiminnassa ovat siis:

- Itsenäisen työskentelyn oppiminen
- Oppimani teorian soveltaminen käytäntöön
- Varmuus toimia vaikeissakin tilanteissa (itsenäisesti)
- Lisää tietoa päihde- ja mielenterveysongelmallisista, heidän käyttäytymisestään sekä nuorista
- Saada nuoret viihtymään ryhmässä ja kulkemaan kohti tavoitteita
- Itse luottamuksen lisääminen toimiessa erityisryhmien ja ”vaikeiden” asiakkaiden kanssa.

4 RYHMÄTOIMINTA

4.1 Ryhmätoiminnan merkitys moniongelmaisilla nuorilla

Ryhmän määritelmän mukaan ryhmä on vähintään kolme yhdessä toimivaa ihmistä, joilla on yhteinen tavoite ja jonka jokainen yksilö tuntee kuuluvansa ryhmään (Himberg & Jauhiainen 1998, 99). Moniongelmaisten nuorten kohdalla ryhmätoimintaa voidaan pitää erityisen tärkeänä hoitomuotona. Tehokkainta ryhmätoimintaa on yhdessä muiden hoitomuotojen kanssa, kuten yksilö- ja perheterapian. Ryhmä voi toimia myös itsenäisesti ilman näitä kontakteja, mutta paremman tuloksen saa esimerkiksi juuri nuorten päihde- ja mielenterveysongelman hoidossa kokonaisvaltaisella nuoren tukemisella. Tällöin on otettu huomioon nuoren koko konteksti; nuori itse - nuori perhepiirissä - nuori kaveriporukassa.

Pääasialliset hyödyt ryhmässä ovat vertaistuki sekä tuki ohjaajalta. Kaikki ryhmäläiset ovat joko nyt samassa tilanteessa tai olleet samassa tilanteessa, jolloin heillä on käsitystä siitä, mitä muut ryhmäläiset käyvät lävitse. Lisäksi ryhmässä oppii toimimista yhdessä toisten ihmisten kanssa sekä heidän huomioon ottamista.

Voidaan myös olettaa, että opettelemalla toimimaan pienemmissä ryhmissä, kuten tämä tyttöryhmä, yksilö oppii myös toimimaan osana isompia kokonaisuuksia, kuten yhteiskuntaa. Yhteiskunnan yksi määrittely onkin, että se on iso ryhmä ihmisiä erilaisilla rooleilla, joiden päätarkoitus on toimia koko yhteiskunnan hyväksi. Erilaisilla laeilla, normeilla ja säännöillä pyritään yhteiskunnassa valvomaan ja puuttumaan poikkeavaan käyttäytymiseen. (Mts. 94–95.) Poikkeavaa käyttäytymistä voi olla muun muassa rikollisuus, alaikäisten päihdeidenkäyttö sekä huumausaineidenkäyttö.

Yleisesti ryhmässä toimimisesta on todettu olevan apua oman persoonansa kehittämisessä. Nuorten kohdalla voidaan olettaa, että juuri tällainen toimintamuoto itsensä kehittämisen elämänvaiheessa on erityisen hyödyllinen. Ryhmä on yksilölle eräänlainen peili, johon hän voi peilata itseään ja omia toimintatapojaan. Yhteistoiminta kehittää yksilöllä kykyä pohtia oman toimintansa eri puolia, tehdä valintoja ja ottaa vastuuta sekä omista että yhteisistä valinnoista. (Mts. 97.)

Ryhmätoiminta Päihdepysäkillä on ennen kaikkea tavoitteellista ryhmätoimintaa. Tavoitteellisella ryhmällä on yhteinen tavoitteellinen toiminta ja se voidaan muodostaa esimerkiksi työntekijän perustamana terapiaryhmänä. Perinteisten ryhmien väistyessä yhteiskunnasta (kyläyhteisö, yhteiskuntaryhmät) tavoitteelliset ryhmät tulevat yhä tärkeämmiksi ja yleisimmiksi. Useimmiten jokainen ihminen kuuluu jossain elämänsä vaiheessa johonkin tavoitteelliseen ryhmään. Tavoitteellisen ryhmän toiminta on tasapainoista; siinä otetaan niin yksilön kuin yhteisön etu ja tarpeet huomioon. (Mts. 167–168.)

Usein sosiaalialan asiakkaiden kohdalla on havaittavissa kuinka tavoitteellisen ryhmän merkitys nousee muiden ryhmien väistyessä. Esimerkiksi sosiaalisen verkoston ollessa suppea, voi tavoitteellisen ryhmän merkitys olla yksilölle hyvin suuri. Tämä ei näy vielä suoranaisesti nuorten päihdeongelmaisten kohdalla, mutta he kokevat silti ryhmätoiminnan tärkeäksi itselleen. ”Vaikka ryhmäs ei tehtäis mitää ihmeellistä, nii koen tän kuitenkin tärkeeks sillee, et tää on niinku mun omaa, tyttöjen keskeistä aikaa”. 16-vuotias tyttö kuvaa tässä tyttöryhmätoiminnan merkitystä hänelle.

Päihdepysäkin asiakaskunnan kannalta erityisen tärkeää ryhmätoiminnassa on sosiaalisten taitojen lisääminen. Ryhmätoiminta itsessään jo pyrkii tähän tavoitteeseen, mutta ohjaaja

voi omalla käytöksellään vielä vaikuttaa siihen lisää. Sekä ohjaajan oma ote työskentelyssä, että toimintojen suunnittelu tästä tavoitteesta, edesauttavat sosiaalisten taitojen kehittymistä. Sosiaalisia taitoja kehittäviä toimintoja voi olla ryhmän yhdessä toimimisesta erilaisiin sosiaalisia taitoja lisääviin harjoituksiin. On kuitenkin oltava varovainen vapaaehtoisessa ryhmätoiminnassa sen osalta, että toiminnot pysyvät mielekkäinä nuorille, jotta nuoret vastikäänkin jatkavat ryhmässä käymistä.

Ryhmätoiminnalla pyritään tukemaan nuoren tervettä itsetuntoa, jotta nuori kykenisi tätä kautta vuorovaikutukseen muiden kanssa sekä kieltäytymään päihteistä (Aaltonen ym. 1999, 99). Ihminen oppii sosiaalisia taitojaan matkimalla; hänellä ei siis ole syntyessään valmiita edellytyksiä toimia normien edellyttävällä tavalla. Oppimisen tärkeimpiä roolimalleja ovat yleensä vanhemmat ja oma perhe. Tärkeäksi vaikuttajaksi, nykyisin perheiden vastuun väistyessä vanhempien työtahdin myötä, luetaan myös päiväkotia, koulu ja muu julkinen valta. (Kauppila 2005, 126.) Useimmiten lapsissa voidaan havaita jo kouluikässä puutteita sosiaalisissa taidoissa, joten vanhemmillä on suuri vastuu näiden taitojen opettamisessa.

On kuitenkin otettava huomioon, ettei sosiaalisten taitojen puute tai vähyys johdu aina kodista, vaan esimerkiksi psykologiset ongelmat, kuten masennus, ahdistus ja alkoholismi voivat aiheuttaa tätä syrjäytymistä. Lisäksi ympäristön stressitekijät (mm. traumaattiset kokemukset, stressin tuottajat) sekä sosiaalisessa ympäristössä tapahtuneet muutokset voivat vaikuttaa sosiaalisten taitojen vähäisyyteen. Muutoksia voi tapahtua esimerkiksi jos ihminen joutuu uuteen tilanteeseen, johon ei saa vahvistusta vanhasta käyttäytymismallista. Lisäksi esimerkiksi media, elokuvat ja televisio opettavat vääristyneitä käsityksiä sosiaalisista suhteista. (Kauppila 2005, 129–130.) Esimerkkinä tästä voisi olla tilanne, jossa 7-vuotiaan tytön äiti vaihtaa seurustelukumppaniaan tiuhaan ja lapsi katsoo televisiosta *Kauniit ja rohkeat* nimistä saippuasarjaa. Kuinka tällaisessa tilanteessa voidaan olettaa, että tyttö tulee itse toimimaan tulevaisuudessa normien edellyttävällä tavalla omilla seurustelusuhteissaan?

Koulun ja vanhempien ohella sosiaalisia taitoja opitaan myös muista ryhmistä, kuten kaveriporukasta (Kauppila 2005, 126). Nuorille olisikin erityisen tärkeää olla ryhmiä, joissa he voisivat oppia ja opetella positiivista vuorovaikutusta ja omia sosiaalisia taitojaan.

Nuoret, joiden lapsuudessa vanhemmat eivät ole antaneet hyvää sosiaalisten taitojen roolimallia ajautuvat helposti sellaisiin ryhmiin, jotka eivät noudata yhteiskunnan normeja, koska heidän käyttäytyminen on lähinnä sitä, minkä he itse ovat oppineet (sosiaalinen syrjäytyminen).

Primaariryhmien, kuten perheen ja suvun, vastuu sosiaalisten taitojen opettamisessa on laskenut; vanhemmilla ei välttämättä ole aikaa ohjata lapsiaan oikeaan suuntaan tai toisaalta he saattavat antaa lapsille vääränlaista kuvaa olemalle jatkuvasti kiireisiä. Tästä johtuen sekundaariryhmien merkitys on kasvanut sosiaalisten taitojen opettajana. Tästä hyvänä esimerkkinä on juuri tämä Päihdepysäkin ryhmä; ryhmän tavoite on sosiaalisten taitojen lisääminen, jonka kautta saadaan vaikutettua nuoren kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja päihteiden käytön vähentämiseen.

4.2 Ohjaajan rooli

Ohjaajan roolia ei voi missään ryhmätoiminnassa väheksyä. Vaikka toiminnot olisivat kuinka hienon mallin mukaan tahansa suunniteltuja, niin ohjaaja voi omalla toiminnallaan pilata koko ryhmäprosessin. Hyvin pitkälti ohjauksen toimiminen on kiinni ohjaajan omasta persoonasta, mutta myös opituista taidoista sekä niiden käytöstä.

Ryhmänohjaaminen edellyttää ohjaajalta hyvää tuntemusta ryhmän toiminnan tarkoituksesta; tavoitteet ja päämäärät tulee olla hyvin tiedossa ja ohjaajalla tulee olla keinoja niiden saavuttamiseksi. Ohjaajan pätehtävä onkin vastuunottaminen näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Ohjaaja auttaa ja tukee omalla toiminnallaan ryhmädynaamisia tekijöitä, jotta ryhmäläisistä tulee ryhmä ja se pääsee tavoitteisiinsa. Ohjaaja huolehtii myös käytännön toiminnoista, kuten paikanvaraamisesta, tarvittavien materiaalien hankinnasta, ajankäytöstä sekä toimii myös erilaisten tunneilmaisujen ja keskinäisten suhteiden helpottajana ja tulkkina. (Himberg & Jauhiainen 1998, 176–177.)

Ohjaajalla on vastuuta ja velvoitteita sekä tavoitteen toteuttamisen että asiakkaiden toiveiden ja tarpeiden suuntaan. Ohjaajan tulee muistaa koko ajan ryhmän toiminnan merkitys; miksi teemme tätä, mihin tällä pyrimme? Toisaalta hän on niin lähellä ryhmäläisiä,

ettei hän voi olla huomioimatta jokaista yksilöä ryhmässä ja heidän tarpeitaan. Yksittäisten ryhmänjäsenien kannalta ohjaajan tärkeänä tehtävänä on auttaa ryhmäläisiä oppimaan ryhmätapahtumista ja ymmärtämään heidän omaa toimintaansa siinä. Ryhmäläisten on myös kyettävä käsittelemään tapahtumissa esiin tulleita asioita ja mielellään jopa oppimaan niistä, sillä se edesauttaa selviytymistä sekä tässä ryhmässä että yhteiskunnassa yleensä. Ohjaajan tehtävänä on tukea tätä prosessia. (Mts. 177–178.)

Persoonaltaan ryhmäohjaajan tulee olla joustava, omata hyvä tilannetaju, kykyä ja halua tässä ja nyt -ohjaukseen, spontaaniutta sekä tutkivaa mieltä. Ohjaajan tulee osata ilmaista itseään tarpeeksi selkeästi ja uskallettava antaa omat ajatuksensa ryhmän käsiteltäviksi. Ohjaajan tulee pystyä ottamaan tarvittaessa valtaa, mutta osattava myös pysyä taka-alalla, jotta ryhmä itsessään pääsee muotoutumaan omaan muottiinsa. (Mts. 188.)

Ohjaaja voi vaikuttaa ryhmän toimintaan myös negatiivisesti. Säätelevällä käyttäytymisellä ohjaaja voi helposti ohjata ryhmää omien tavoitteidensa ja tarpeiden mukaiseksi. Autoritaarinen ohjaaja voi ryhmää hyväksikäyttäen yhdenmukaistaa, manipuloida ja alistaa ryhmän jäseniä päästäkseen omaan päämääräänsä. Eettisesti vastuullinen ohjaaja käyttää ryhmädynamiikkaa positiivisesti hyödyksi eikä alistaa tai manipuloi heitä. Demokraattinen ohjaaja puolestaan lähtee toiminnoissaan ryhmän jäsenten asettamista tavoitteista ja toimii ryhmän yhteispäätösten mukaisesti. Hyvä ohjaaja käyttää ryhmäläisistä, heidän keskinäisistä suhteista ja tunteista saamiaan tietojaan sekä vastuullisesti että luottamuksellisesti. Hän ei keskity mihinkään olemattomaan, kuten henkilökohtaisten tietojen koamiseen tai sellaisten tunteiden tai reaktioiden esiin nostamiseen, jotka eivät ole ryhmätoiminnan kannalta merkittäviä tai oleellisia. (Mts. 188.)

Ohjaajan on osattava antaa aikaa asiakkaalle, eikä hän voi odottaa, että kaikki tapahtuu aina tietyssä ajassa (Onnismaa, Pasanen & Spangar 2000, 262). Näin ollen, esimerkiksi tämänkin ryhmän kohdalla, kun ryhmän kestoksi on määrätty tietty aika, noin neljä kuukautta, voi olla, että kaikki asiakkaat eivät ole pystyneet työstämään ryhmässä läpi käytyjä asioita toiminnan aikana. Saattaa olla niin, että he myöhemmin vasta ymmärtävät jonkin toiminnan merkityksen, mikä on toisaalta hyvä, koska silloin tietää, että asiakkaat ovat prosessoineet asioita vielä ryhmän loppumisen jälkeenkin. Myös esimerkiksi keskustelupiireissä tulisi aina muistaa, etteivät kaikki ryhmäläiset ole yhtä valmiita puhumaan omis-

ta kokemuksistaan. Toisten ryhmäläisten rohkea puhuminen voi toisaalta joko auttaa muita avautumaan tai sitten lisätä ahdistusta sen suhteen, että itsekin pitäisi jakaa omia kokemuksia ja tunteita. Ohjaajan on hyvä tässä tuoda riittävästi esille, että oli kyse mistä toiminnasta tahansa, jokainen saa kertoa vain sen verran kuin mitä itse haluaa ja mikä parhaimmalta tuntuu.

Usein asiakas on itse hyvin kärsimätön oman hyvinvointinsa suhteen ja kaiken pitäisi tapahtua saman tien. Ohjaajan tulee olla tämän suhteen kärsivällinen ja osata tuoda asiakkaalle julki se, ettei ihmeitä tapahdu hetkessä. Tulisi muistuttaa pienistä etenemisenaskeleista ja osata huomioida ne. Asiakkaan voi olla vaikea itse huomata näitä ja hän saattaa laantua monesti tästä syystä. Kärjitetysti voisi sanoa, että mikäli kerran asiakkaan suhteen menettää toivonsa asiakkaan edessä, on menettänyt asiakkaan. (Onnismaa ym. 2000, 268–269.)

Ohjaajan tehtävät ja roolit voidaan jakaa myös eri ryhmävaiheiden mukaan. Ryhmän aloitus-/muodostumisvaiheessa ohjaajan on erityisen tärkeä kuunnella kaikkia ryhmäläisiä tasapuolisesti. Ryhmästä tulee esiin hyvin nopeasti syrjäänvetäytyvät sekä itseään voimakkaasti esiintuovat persoonat. Ohjaajan tehtävänä onkin ottaa huomioon tasapuolisesti molempien persoonallisuuden edustajia. Ohjaaja ei saa kuitenkaan liian korostuneesti udella hiljaisemmilta jokaiseen väliin, mitä he haluaisivat, tämä saattaa jopa lisätä heidän syrjään vetäytymistään ja ahdistustaan. Tasapuolisuus ja tasavertaisuus sekä kaikkien kuunteleminen ja kuuleminen ovat tärkeitä. (Hyppönen & Linnossuo 2002, 9-10.) Esimerkiksi juuri ryhmätoimintoja yhdessä suunnitellessa tulisi ottaa tasapuolisesti kaikkien toiveet huomioon sekä sopia yhdessä ryhmän kesken kompromisseista. Mikäli näin ei kuitenkaan tapahdu, voi tiettyjen, usein juuri eniten ryhmää tarvitsevien, ryhmäläisten motivaatio laskea.

Toisena ryhmän vaiheena pidetään liittoutumista, jossa etsitään ryhmästä liittolaisia ja jätetään helposti ”liittoutumattomia” ulkopuolelle. Ohjaajalta tämä vaatii edelleen kykyä pysyä tasapuolisena. Vaikka ohjaaja joskus huomaisi joitain epäkohtia ryhmäläisissä, muiden hänelle niitä parjatessa, pitäisi hänen pyrkiä pysymään tällaisen yläpuolella. Lähinnä ohjaajan tulisi kuunnella, myös negatiivisia tunteenpurkauksia muista ryhmäläis-

tä, mutta ei kuitenkaan liittoutua heidän kanssaan, eli ottaa kyllä kritiikki vastaan, mutta ei yhtyä siihen. Ei, vaikka itse olisi samaa mieltä. (Hyppönen & Linnossuo 2002, 10.)

Liittoutumisvaihetta seuraa sitoutumisvaihe, jossa ryhmä alkaa sitoutua toisiinsa ja omaan ryhmäänsä. Ryhmällä saattaa olla omia tarinoita ja yhteisiä kokemuksia. Ohjaajalta tässä vaiheessa vaaditaan yleensä osallistumista ryhmän yhteiseen tarinaan ja sen jakamista yhdessä ryhmäläisten kanssa. (Mts. 10.)

Ryhmän neljäntenä vaiheena pidetään tehokkaan työskentelyn vaihetta, jossa ryhmä toimii jo varsin itsenäisesti. Tällaisessa vaiheessa myös ohjaaja voi jo jakaa johtajuutta muiden ryhmäläisten kanssa. Johtajuuden jakaminen ei tarkoita sitä, että ohjaaja luopuisi vastuustaan, vaan, että ryhmä työskentelee niin tehokkaasti ja itsenäisesti, että ryhmäläiset eivät tarvitse enää niin ”suurta johtajuutta” kuin aluksi. (Mts. 11.)

Ryhmän eroamisvaiheessa ovat tunteet yleensä pinnassa. Osa on ehkä odottanut jo ryhmän loppumista, osalle se voi olla hyvin haikea eron hetki. Ohjaajan tulee antaa tilaa näille kaikille tunteille. Erityisesti surutyöskentelylle on annettava aikaa. Ohjaajan on muistutettava jo hyvissä ajoin, koska ryhmä päättyy ja kerrattava sitä yhä uudelleen. Lopuksi on hyvä arvioida myös ryhmän merkitystä ja sen tarkoitusta jokaiselle ryhmäläiselle. Ohjaajan tehtävänä erovaiheessa on varmistaa, että turvallinen ilmapiiri jatkuu. Ohjaajan tulee myös antaa mahdollisuus ryhmäläisille päättää ryhmä kasvokkain ja antaa heidän kertoa niitä asioita tai tunteita, mitä vielä haluavat jakaa. Eroprosessi ei saisi koskaan olla yhtäkkinen, vaan ohjaajan tulisi valmistautua siihen itse sekä valmistella ryhmäläisiä pikkuhiljaa. (Mts. 11.)

Juuri ryhmän aloitus ja lopetusvaiheet ovat ohjauksen kannalta vaativia vaiheita. Aluksi ryhmää rakennetaan ja siihen motivoidaan osallistujia. Lopussa tiivis ja totuttu ryhmä eroaa, johon liittyy aina eroahdistusta sekä haikeutta. (Himberg & Jauhiainen 1998, 187.) Erityisesti tässä tyttöryhmässä eroprosessiin on hyvä kiinnittää huomiota, vaikka tytöt ovat jo vanhoja, ovat he saattaneet kokea elämässään monia käsittelemättömiä eroprosesseja. Ohjaajan tulee olla vielä enemmän läsnä, eikä ”jalka oven välissä”, sillä erityisnuorille ryhmällä voi olla ollut vielä enemmän merkitystä kuin ”pelkkä ryhmä”. Erityisnuorten kohdalla ohjauksella on yleensä vielä suurempi vaikutus kuin muissa ryhmissä.

Työntekijä-asiakassuhdetta pidetään usein hyvin kaverillisena ja vuorovaikutusta tärkeänä. Vuorovaikutuksen kannalta ryhmän loppuessa onkin muistettava ottaa huomioon eroprosessin tärkeys. Mikäli ryhmästä jää nuorelle lopuksi ”huono maku suuhun”, ei välttämättä millään ryhmässä opetuilla taidoilla ole enää sijaa nuoren elämässä.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuksen tarkoitus

Opinnäytetyöni tarkoituksena on etsiä ja löytää niitä menetelmiä, joilla pystytään tukemaan ryhmässä nuorten tyttöjen elämänhallintaa, päihteettömyyttä sekä siihen liittyviä ongelmia. Toisena tärkeänä tavoitteena on kehittää moniongelmaisten nuorten tyttöjen sosiaalisia taitoja sekä vihan hallintaa. Aggressioiden hallinta ei ole tavoitteena niin suuri, sillä se toimii useimmiten alatavoitteena sosiaalisten taitojen lisäämiselle. Erityisesti opinnäytetyöllä pyritään löytämään vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitkä ryhmätoiminnot tukevat nuoria sekä ovat heille mielekkäitä?
2. Miten juuri tällä ryhmällä pystytään kehittämään tyttöjen sosiaalisia taitoja (sekä vihan hallintaa)?
3. Millaiseksi tytöt itse kokevat ryhmän tärkeyden ja hyödyn?
4. Miten itse onnistun ohjaajan roolissani?

Tutkimustehtävät ovat tärkeitä, sillä yhä enemmän tarvitaan monimuotoisempia ja erityisiä hoitokeinoja nuorten päihdeongelman hoidossa. Nuorten päihdeongelmat ovat myös yhä moninaisempia, nuoremmalla iällä alkavia sekä vaikeampia. (Syrjä & Wilén 2006.) Esimerkiksi erityisnuorten määrän kasvun voi huomata peruskouluissa; erityisluokkia erilaisiin tarpeisiin on enemmän kuin koskaan. Toisaalta diagnosointi on tässä apuna, jolloin ongelmat/häiriöt myös löydetään aiemmin ja niihin pyritään puuttumaan kokonaisvaltaisemmin.

Tutkimuskysymyksien 1. ja 2. lisäksi, joiden tarkoituksen mukaisuuden perustelut löytyvät teoreettisesta viitekehyksestä, on erittäin tärkeä saada selville nuorten omat mielipiteet ryhmän toimimisesta. Heitä varten ryhmä on kuitenkin perustettu, joten tyttöjen viihtyvyyden tietäminen on erittäin tarpeellista. Osittain viihtyvyyttä voidaan mitata myös ryhmän edetessä; helpoin tapa on se, että tulevatko ryhmäläiset seuraavalla viikolla ryhmään.

Oma onnistumiseni ohjaajan roolissa on kriittistä arviointia omista vahvuuksistani, onnistumisestani sekä myös heikkouksistani ja epäonnistumisista. Tutkimuksen kannalta erittäin tärkeää on, että pystyn kriittiseen itsearviointiin. Sekä tutkimuksen että ryhmätoiminnan kannalta tärkeää on myös se, että pystyn jatkuvasti arvioimaan omaa toimintaani sekä myös ryhmän toimintaa. Ohjaajan roolissa minun on oltava hyvin tarkka sen suhteen, että toiminta on sekä tavoitteiden mukaista että mielekästä.

Tutkimustehtävä on rajattu koskemaan kahdeksan viikon ajalta ryhmän kokoontumista. Yhteensä tämä käsittää seitsemän ryhmän kokoontumiskertaa. Osallistujia ryhmissä on alun perin suunniteltu olevan 3-5 nuorta. Lopullisesti ryhmään sitoutui kolme nuorta, joilta on myös pyydetty lopussa palautteet.

5.2 Tutkimusprosessi

Ryhmätoiminta alkoi syyskuun 2006 puolessa välissä kokoontumalla aina maanantaisin ja opinnäytetyöhön raportoitiin yhteensä seitsemän ryhmän kokoontumiskertaa. Kokonaisuudessaan ennen joululomien aiheuttamaa taukoa/lopetusta ryhmä kokoontuu kolmetoista kertaa. Ryhmä etenee helpoista, tutustumista tukevista toiminnallisista tekemisistä enemmän syvällisempiin omaa itseään arvioiviin toimintoihin. Tästä johtuen opinnäytetyöstä ei ole luettavissa kuin lähinnä nämä toiminnalliset tekemiset. Ryhmäkertojen kestoksi muodostui keskimäärin puolitoista tuntia. Yleensä aloitimme toiminnot juttutuokiolla, jonka jälkeen siirryimme sujuvasti itse toimintaan samalla jatkaen keskusteluja. Itse ohjaajana pyrin, osallistumalla keskusteluihin ja tekemällä tarkentavia kysymyksiä, ohjaamaan ryhmätoimintaa tavoitteiden mukaiseen työskentelyyn. Samalla osoitin kiinnostusta nuorten elämään ja heidän pohtimiinsa asioihin.

Ryhmäkerrat raportoitiin opinnäytetyöhön aina mahdollisimman pian ryhmän kokoontumisen jälkeen, jotta ne pysyivät mahdollisimman tuoreina muistissa. Samalla täydennettiin ja koottiin teoreettista viitekehystä työlle. Viimeinen ryhmätoiminnan raportointikerta oli marraskuun 2006 alussa, jolloin myös palautteet asiakkailta sekä työelämästä kerättiin. Palautelomakkeet olin suunnitellut itse pohtien kysymyksiä sekä opinnäytetyön tutkimustehtävien että itse ryhmätoiminnan kannalta. Asiakkaiden palautelomakkeet oli myös tehty mahdollisimman tarkoiksi, sillä etukäteen oli tiedossa, ettei heiltä yksityiskohtaisen palautteen saaminen ollut helppoa.

Palautteet avattiin opinnäytetyöhön marraskuun 2006 aikana, jolloin teoreettinen viitekehys oli valmis ja työ lähinnä loppupohdintoja vaille. Johtopäätökset ja pohdinta työstä on tehty palautteiden ja itsearvioinnin avulla liittäen teoreettiseen viitekehukseen. Yleistyksiä kuitenkin vältetään ja muistutetaan työn erikoislaatuisesta luonteesta sekä toiminnallisen työn että laadullisen tutkimuksen osalta.

5.3 Laadullinen tutkimus

Koska kyseessä on laadullinen tutkimus, on aineisto rajattua eikä varsinaisesti yleistettävissä. Tutkijan roolissa laadullisessa tutkimuksessa tulee minun olla tarkka, sillä olen itse ainut tutkija, joka ryhmissä on läsnä – ja minä analysoin jokaisen ryhmäkerran tulokset. Virhearviointeja voi siis sattua tapahtumien kulun kertomisessa esimerkiksi kohdissa, jotka olen itse tulkinnut väärin. Toisaalta kappaleessa 6 käsitellään palautteita, jotka olen koonnut ryhmäläisiltä sekä työelämän puolelta. Tämä auttaa minua suhtautumaan realistisesti aiheeseen ja ryhmien onnistumiseen. (Eskola & Suoranta 1998, 214, 217.) Tutkimuksesta ei ole mitään hyötyä minulle itselleni, eikä lukijoille, mikäli en esitä siinä yhtään kritiikkiä omaa onnistumistani ryhmäohjaajana tai ryhmätoimintoja ja toimintaa kohtaan.

Itse tutkijana toimin hyvin subjektiivisesti, jolloin tekstikin on kirjoitettu hyvin pitkälti ”minä” ja ”me” keskeiseen muotoon. Subjektiivisuus saattaa vähentää tutkimuksen tarkkuutta, mutta se tekee yleensä tekstin lukemisen mielekkäämmäksi ja on usein, kuten tässä tutkimuksessa, ainut mahdollinen työote tutkijalla. Itse tutkimus ja sen vaiheet (ryhmä-

toiminnot, omat arvioinnit) on kirjoitettu pääasiallisesta narratiiviseen, eli tarinalliseen muotoon. Laadullisessa tutkimuksessa narratiivisuutta voidaan pitää erityisenä näkökulmana aineistoon ja analysoida sitä esimerkiksi juonellisuuden kannalta. Narratiivisuutta voidaan pitää myös laadullisen tutkimuksen luonnehtivana yleisenä ominaisuutena, jossa yhdistyvät laadullisen tutkimuksen tekijä sekä hänen käyttämänsä aineisto. (Mts. 21–24.)

Tähän työhön olen kirjannut jokaisen ryhmätapaamisen tyttöryhmästä kerta kerralta. Alotsikoista käy ilmi ryhmän senkertainen aihe ja tekstissä on kuvaus ryhmätoiminnoista, menetelmistä sekä ryhmän toimimisesta kokonaisuudessaan (mahdolliset ongelmat/onnistumiset). Tässä vaiheessa olen pyrkinyt kuvaamaan toimintoja mahdollisimman objektiivisesti sekä arvioimaan omaa toimimistani ohjaajana vähäisesti ja säästää sen itsearvioinnin tekoon. Tässä ryhmässä ei varsinaisesti mennä tyyppillisten ryhmänmuotoutumisvaiheiden mukaan, sillä ryhmäläiset ovat olleet ryhmä jo aiemmin ja tuntevat toisensa myös ryhmän ulkopuolella hyvin. On kuitenkin havaittavissa järjestys yhteisestä suunnittelusta tavoitteiden mukaiseen tekemiseen. Lopetusta ryhmässä ei tähän opinnäytetyöhön kirjata, sillä ryhmätoiminta jatkuu vielä tämän jälkeen. Ryhmän on tarkoitus jatkaa ainakin joulun saakka, jota ennen pidämme joulujuhlan. Mikäli ryhmä loppuu tämän jälkeen, on tämä myös samalla hyvä lopetus senkertaiselle ryhmälle. Tällä hetkellä ryhmän jatkuminen riippuu minun tulevasta työtilanteestani, hyvässä lykyssä voin jatkaa ryhmänohjaajana sivutyönäni.

5.3.1 Tutkimusmenetelmät

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen tiedonhankinta strategioista olen tässä tutkimuksessa käyttänyt tapaustutkimusta (case study) sekä soveltaen etnografista tutkimusta. Tapaustutkimuksen lähtökohtana on jonkin toiminnassa olevan tapahtuman tutkiminen. Tapaustutkimuksen luonteeseen kuuluu se, että siitä (”tapauksesta”) pyritään kokoamaan tietoa monipuolisesti ja monella tavalla. Tapaustutkimukset ovat yleensä toiminnallisia eikä niiden tarkoituksena ole välttämättä saadun tiedon yleistäminen. Parhaimmillaan raportoitu tapaustutkimus on sellainen, joka ei vedä suoria johtopäätöksiä, vaan antaa lukijan itse arvioida tutkimuksessa saavutettuja tuloksia. Tapaustutkimuksen voi kirjoittaa

kansankielelle, ilman hienoja tiedesanastoja, mitä olen tässä tutkimuksessakin soveltanut. (Metsämuuronen 2001, 16–17.)

Lisäksi tutkimuksessani käytin etnografiselle tutkimukselle yleistä piirrettä tutkimuksen aiheeseen liittyvän teoretiedon hankkimisesta ennen tutkimuksen aloittamista. Etnografisen tutkimuksen tarkoituksena on osallistuvan havainnoinnin keinoilla ymmärtää ja analyttisesti kuvata tutkittavaa otosta (yleensä yhteisöä ja ihmisryhmää). Tämän tarkoituksena on, että ennen kuin tutkija ”pistää päänsä suonsilmään” hän ottaa selvää tutkimukseen liittyvistä taustatiedoista, esimerkiksi tässä tapauksessa asiakkaista, heidän ongelmistaan, heidän tämän hetkisestä elämäntilanteestaan sekä sosiaalisten taitojen merkityksestä ko. ryhmälle. Ainoana erona perinteiselle etnografiselle tutkimukselle omassa tutkimuksessani on, että havainnoinnin lisäksi osallistuin itse varsin voimakkaasti ryhmänohjaajana toimintoihin. (Mts. 18–19.)

Kuten jo aiemmin tämän luvussa mainitsin, niin tutkija saa olla varuillaan tällaisessa tilanteessa. Etnografisesta tutkimuksesta onkin esitetty kritiikkiä juuri sen vuoksi, että se on hyvin subjektiivista; jopa vain yhden tutkijan havainnoimaa yksityiskohtaista tietoa, kuten tässä tutkimuksessa. Vaarana on, että tutkija herkistyy vääristymille tai että tutkija epärehellisesti tulkitsee näkemäänsä ja kokemaansa. (Mts. 21.)

5.3.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tässä tutkimuksessa edellisessä kappaleessa mainitun vääristymän mahdollisuus on vieläkin suurempi, koska toimin itse sekä tutkijana että vastuuhenkilönä ryhmätoiminnan onnistumisesta. Tämän vuoksi olen pyrkinyt kertomaan jokaisen ryhmäkerran varsin objektiivisesti, lähinnä vain tapahtumien valossa. Erityistä huomiota olen kiinnittänyt asiakkaiden reaktioihin sekä erinäisiin ongelmiin. Vasta itsearviointi kappaleessa kiinnitän kriittisesti enemmän huomiota omaan toimintaani ohjaajana. Tähän työhön olen lisäksi ottanut sellaisen erityispiirteen, että olen tehnyt itsearvioinnin ennen kuin olen saanut palautteet asiakkailta ja työelämästä. Näin ollen nämä palautteet eivät voi ohjailta omaa arviointiani, mikä ei olisi kovinkaan tarpeenmukaista. (Eskola & Suoranta 1998, 214, 220–221.)

Jotta laadullisen tutkimuksen reliabelius eli luotettavuus pysyy mahdollisimman korkealla, on ensisijaisen tärkeätä, keskittyä aluksi hankkimaan teoreettista pohjatietoa tutkittavasta ongelmasta tai ilmiöstä (Metsämuuronen 2001, 18–19). Ja jotta tutkimuksen tuloksista voidaan tehdä loppupäätelmiä, on hyvä myös kerätä palautetta kaikilta tutkimukseen liittyviltä tahoilta. Tässä tutkimuksessa kerään palautteen sekä asiakkailta että työnantajalta. Palautteen avaamiseksi luvussa 7. Pyrin käyttämään myös mahdollisimman paljon suoria lainauksia, jotta lukijalle välittyy viesti suoraan palautteenantajalta, jolloin se on mahdollisimman realistinen. (Eskola & Suoranta 1998, 220–221, 223, 225.)

Palautteita en analysoi sen vuoksi, että laadullisen tutkimuksen tapaustutkimuksesta ei yleensä esitetä tuloksia (Metsämuuronen 2001, 16–17). Tulokset jäävät enemmänkin lukijan itse pääteltäviksi, vaikka viimeisessä kappaleessa pohdinkin mahdollisia johtopäätöksiä. Pohdintani on enemmän pintapuolista, eikä missään nimessä yleistävää. Tutkimuksen tuloksia ja ryhmätoiminnan merkitystä ja tarpeellisuutta lukija voi itse havaita palautteiden avaamisissa. Viestin välittyessä ilman tutkijan analyysijä suoraan palautteenantajilta lukijalle pysyy se mahdollisimman todenmukaisena (mts. 16–17).

Eriyisiä sudenkuoppia tutkimuksen luotettavuudessa on oma arviointini vääristyneisyys; joko liian hyväksi tai liian huonoksi. Luotettavuutta vähentää myös se, ettei kukaan työelämän puolelta ole ollut seuraamassa ryhmää. (Eskola & Suoranta 1998, 212.) Tämä oli oma valintani, sillä ajattelin, että ”ulkoisen häiriötekijä” olisi luultavasti vaikuttanut ryhmätoimintaan, eikä se olisi ollut silloin realistista toimintaa. Mahdollisesti kuitenkin esimerkiksi jonkun ryhmäkerran videoiminen olisi ollut hyvää ohjaajan toiminnan tarkastelua sekä itselleni että työelämään. Useimmiten tässä on kuitenkin se ongelma, että ihmiset muuttavat käyttäytymistään, kun tietävät olevansa tarkkailun alaisina.

Tutkimuksen luotettavuutta saattaa vähentää myös palautteiden osalta se, että ryhmä jatkuu vielä palautteenantamisen jälkeenkin, eivätkä tytöt välttämättä uskaltaneet antaa totuudenmukaista palautetta peläten, että se vaikuttaisi jotenkin ryhmätoimintaan. Toisaalta itse kannustin heitä ja pyysin, että otan mielelläni kriittistä palautetta vastaan, joten itse en olisi voinut tehdä palautteenantotilannetta enää luotettavammaksi.

Itse ryhmätoiminnan luotettavuutta toiminnassa lisäsi ryhmän käytössä olevat tilat. Kera-
van Päihdepysäkin toimintatilat vanhan kivitalon kellarikerroksessa ”Kivijalassa”, eli
”Kiviksessä” toimivat mitä parhaiten ryhmätiloina. Tiloista löytyy keittiö, taideterapia-
huone, bänditila, harrastustilat, joissa on mm. biljardipöytä, sohvia ja penkkejä, joissa voi
katsoa elokuvia, kuunnella musiikkia tai pelata Play Stationia. Tilat on remontoitu ja si-
sustettu yhdessä nuorten kanssa, jolloin ne ovat hyvin viihtyisät ja kodinomaiset. Tämä
edesauttaa tyttöjen rentoutumista, joka taas helpottaa koko ryhmän toimimista sekä tyttö-
jen avoimuutta. Myös ohjaajan on helpompaa toimia kodinomaisessa ympäristössä kuin
perinteisessä valkoisessa ”laitosmaisessa” huoneessa.

Tutkimuksen eettisyyttä lisäsi se, että tytöille kerrottiin ryhmän alkaessa, että teen opin-
näytetyöni tästä ryhmästä ja sen toiminnasta. Lisäksi hyvissä ajoissa ennen palautteen ke-
räämistä muistutin asiasta ja kysyin, että suostuvatko he arvioimaan ryhmää, sen toimin-
taa ja minua ohjaajana. Annoin näin heille myös mahdollisuuden kieltäytyä. (Eskola &
Suoranta 1998, 52–53).

Palautteen keräsin sekä kirjallisena että nimettömänä, joka lisäsi eettisyyttä. Lisäksi pois-
tuin itse paikalta vähäksi aikaa siinä vaiheessa, kun annoin lomakkeet tytöille, jotta he
saivat jonkin verran keskenään käydä keskustelua, eivätkä tunteneet oloaan ahdistuneeksi
minun ollessa vieressä odottamassa. Tulin kuitenkin takaisin ennen kuin tytöt olivat ehti-
neet täyttää lomakkeet loppuun saakka, jotta he saivat esittää kysymyksiä ja mahdollisesti
suullisesti toiveitaan. (Mts. 52–53.)

Eettisyyttä mahdollisesti vähensi se, ettei tytöiltä pyydetty kirjallista lupaa tehdä tästä
ryhmästä opinnäytetyö. Tytöille kerrottiin ryhmän alkaessa, että samalla kun pidän heille
ryhmätoimintaa, teen opinnäytetyön tästä aiheesta. (Mts. 52–53.) Heille tavallaan jätettiin
vaihtoehtoiksi joko osallistua ryhmään ja olla osana opinnäytetyötä tai olla osallistumatta
ryhmään. Tavallaan välimuodot jätettiin ryhmäläisten itse arvioitaviksi. Jos aloittaisin
ryhmänpitämisen alusta, pyytäisin ehdottomasti luvan tytöiltä sekä mahdollisesti myös
alaikäisten nuorten vanhemmilta.

Toisaalta eettisyyttä lisäsi se, että tytöille kerrottiin, että heistä ei kirjoiteta työhön nimil-
lä, eikä muutoinkaan niin, että heidät pystyisi erottamaan tekstistä (mts. 52–53). Tekstissä

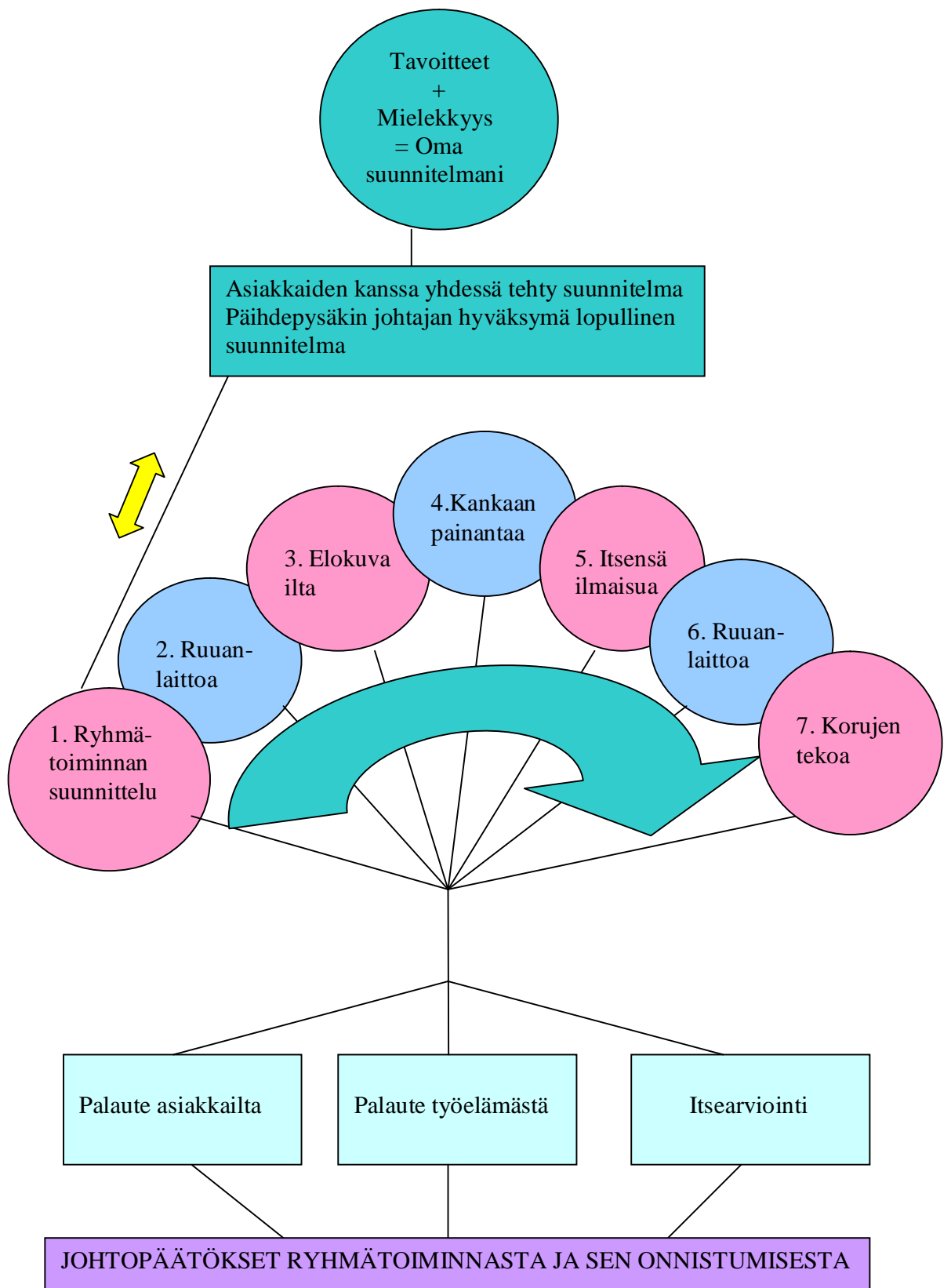

puhutaan aina muodossa ”yksi tytöistä” tai ”kaksi tytöistä”, joka lisää eettisyyttä, sillä mikäli tytöille olisi keksitty peitenimiä, olisi ollut mahdollista yhdistää tietty peitenimi tiettyyn henkilöön esimerkiksi hänen toimintansa vuoksi.

6 RYHMIEN TOTEUTUMINEN

Ryhmätoiminnot ovat kuvattu tähän kappaleeseen kerta kerralta. Otsikot vastaavat aina jotain ryhmässä tapahtunutta tai ilmi tullutta asiaa. Ryhmäprosessi alkaa omalla suunnitelmani ryhmästä, joka on koottu tavoitteiden ja mielestäni nuorten kannalta mielekkäiden toimintojen kokonaisuudeksi. Tämän jälkeen oma alustava suunnitelmani on käyty läpi nuorten kanssa ja heiltä tulleiden toiveiden perusteella on tehty suunnitelma ja aikataulu ryhmälle.

Seitsemän ryhmän kokoontumiskerran jälkeen ryhmäläisiltä on pyydetty palautetta koskien ryhmän suunnittelua, toimivuutta sekä kaikkia ryhmäkertoja yhteensä niin ohjauksen kuin koko ryhmän toimivuuden näkökulmasta. Palautetta on pyydetty myös työelämän edustajilta. Saatujen palautteiden ja itsearviointini pohjalta on tehty opinnäytetyöhön johdopäätöksiä ja pohdintaa liittäen siihen teoretietoa ja näiden mahdollisia yhtenäisyyksiä. Kokonaisuudessaan seitsemän ryhmäkertaa jaksottuu kahdeksaan viikkoon, yhden väli-viikon ollessa tyttöjen syysloma. Ryhmien osallistujamäärät vaihtelivat kahdesta nuoresta viiteen nuoreen, joista lopullisesti ryhmään sitoutui kolme nuorta. Kuviosta 2 käy ilmi ryhmäprosessi ja sen eteneminen:

KUVIO 2. Ryhmäprosessi ja sen eteneminen opinnäytetyössä

6.1 Alustava suunnitelmani ryhmätoiminnalle

Ryhmätoiminnan alustava suunnitelma on tehty ennen ryhmien alkamista ja sen pohjalta on tarkoitus suunnitella ryhmätoiminnat yhdessä asiakkaiden kanssa niin, että niitä voidaan kuitenkin tarkistaa tarvittaessa ryhmän jo toimiessa. Alustavan suunnitelman mukaisesti menetelminä ryhmissä käytetään sosiaalisia, pedagogisia, toiminnallisia sekä liikunnallisia menetelmiä. Tyttöryhmässä menetelminä ovat erityisesti toiminnalliset menetelmät, joihin liitetään pedagogiikkaa sekä sosiaalisuutta. Tämä kappale esittelee omat suunnitelmani, joita olen miettinyt toteutettavaksi, mutta jotka jäsenyvät kokonaiseksi suunnitelmaksi vasta yhdessä tyttöjen kanssa.

Seuraavassa on luettelomaisesti kuvattu suunnitelmani ryhmätoiminnalle:

- Ruuanlaittoa ja leipomista
- Liikunnallisia pelejä ja leikkejä
- Ilmaisullisia pelejä ja leikkejä
- Askartelua
- Käsitöitä
- Elokuvan katsomista
- Keskustelupiirejä, muistelua.

Tyttöryhmän toiminnallisia tekemisiä ovat ruuanlaitto, liikunta, askartelu, pelit ja elokuvien katsominen. Ruuanlaittamisessa opetellaan leipomista, yksinkertaisia perusruokia sekä tekemään ruokailukokonaisuuksia aina alkuruuasta jälkiruokaan kattaukseen ja pöytätapoihin. Liikuntana on tyttöjen oman mieltymyksen mukaista liikkumista, mutta tarjonnassa on esimerkiksi hohtokeilausta, sulkapalloa, kuntosalia ja kiipeilyä. Askartelu menee myös pitkälti nuorten kiinnostuksen mukaan, mutta ehdotettuina aiheina ovat kan-

kaanpainanta, korujen tekeminen, kynttilöiden valaminen ja maalaus sekä vuodenaikojen mukaan askartelua (esimerkiksi joulukortit).

Tyttöjen kanssa voimme myös pelata pelejä lautapeleistä liikunnallisiin ulkopeleihin. Lisäksi ajattelin tähän aiheryhmään lisätä ilmaisullisia pelejä ja leikkejä, joiden kautta voitaisiin harjoittaa heidän sosiaalisia taitojaan. Elokuvien katsomisen tarkoituksena ei ole ainoastaan katsoa hyviä elokuvia, vaan valita tarkkaan keskustelua ja kysymyksiä herättäviä elokuvia. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että elokuvien tulisi olla tylsiä, vaan niissä voisi viihteen muodossa olla kuvauksia nuorten elämään liittyvistä aiheista, joista on tarkoitus myös keskustella elokuvien jälkeen. Mikäli keskustelu ei muuten aukea, olen miettinyt valmiiksi kysymyksiä ja tehtäviä elokuvaan liittyen.

Ryhmien myöhemmässä vaiheessa, kun luottamus on syntynyt, on tarkoitus pitää myös keskustelupiirejä. Keskustelun aiheet voivat liittyä suoranaisesti tai epäsuorasta nuorten ongelmiin sekä heidän mieltä askarruttaviin kysymyksiin. Myös muisteluaiheisia keskusteluryhmiä on tarkoitus pitää, jotta nuoret osaisivat hahmottaa miten tähän tilanteeseen on tultu ja samalla miettiä myös tulevaisuutta. Esimerkiksi tulevaisuuden muistelua työmenetelmänä tyttöjen kanssa voisi käyttää.

On otettava huomioon, että kaikkia tässä esiteltyjä menetelmiä ja suunnitelmia ei ehdi toteuttaa ennen kuin opinnäytetyön raportoidaan, mutta ryhmät jatkuvat myös tämän jälkeen, jolloin olen kirjannut tähän kaikki ryhmätoiminnan suunnitelmat. Näiden tavoitteellisten ja omasta mielestäni mielekkäiden suunnitelmien pohjalta aloitetaan ryhmäprosessi.

6.2 Tutuksi tulemista ja tyttöjen toiveita

Ensimmäisellä kerralla pidimme suurimmilta osin vain suunnittelupalaverin, jossa koottiin kaikkien ryhmäläisten toiveet sekä minun ajatukseni yhteen. Paikalla oli kolme vanhempaa nuorta, sillä nuoremmat tytöt olivat Lapissa vaeltamassa. Puhun tässä sillä vanhemmista ja nuoremmista tytöistä, sillä aiemmin nämä ryhmät ovat olleet erillään. Tarpeen mukaan niin tehdään tälläkin kertaa, jos näyttää siltä, että nuoret eivät tule toimeen

keskenään. Tietenkin ryhmien tarkoitushan on oppia sosiaalisia taitoja ja toisten kanssa toimeen tulemistä, mutta mikäli tyttöjä jää pois ryhmästä tämän takia, on parempi erottaa ryhmät. Toinen syy mahdolliseen erottamiseen voi olla se, että tällä kokoonpanolla ryhmäläisiä on yhteensä kahdeksan, joka on liian paljon ryhmän tarkoitukselleen nähden. Tästä johtuen tehdyt suunnitelmat ja ryhmien koko voivat vielä muuttua radikaalistikin.

Teimme nuorten kanssa ensimmäisellä kerralla fetajuustosalaattia sekä keitimme kahvit. Samalla kerroin mitä itse olin miettinyt ryhmissä tehtäviksi; erityisesti kankaanpainanta ja hohtokeilaus saivat tytöt innostumaan. Lisäksi heiltä tuli myös hyviä ideoita, mitä voimme tehdä. Olin itse myös pohtinut esimerkiksi Vesipuisto Serenassa käyntiä, mutta hylännyt sen, koska ajattelin, että uimiseen liittyvä alastomuus olisi ollut nuorille kynnyksikysymys. Tosin näiden vanhempien nuorten osalta se ikä on ehkä jo mennyt ohitse, mutta nuoremmat taasen saattavat suhtautua tähän negatiivisemmin. Muita hyviä ehdotuksia olivat lasimaalaus, Tuusulan ”pompupaikkaan” meneminen sekä biljardin ym. pelien pelaamista.

Lopuksi harjoitimme kevyesti ilmaisemaan tunteita. Tein ennen ryhmää lappuja, joissa oli lauseenalkuja ja joita jokaisen vuorollaan paperinnostaneen tuli jatkaa. Lauseen alut olivat esimerkiksi seuraavanlaisia; ”Rakastan yli kaiken... ; Toivon, että...; En pelkää...; Huomenna aion...”. (Hyvä, paha ja hauska 1997, 39.) Lauseenalut ovat sekä hyvä tutustumiskeino, että keino opetella kertomaan omia tunteitaan ja ajatuksiaan. Hyvä tässä toiminnassa on se, että jokainen saa kertoa sen verran kuin itsestään tuntuu tai pakko ei ole kertoa ollenkaan. Esimerkiksi ”Rakastan yli kaiken” -alkuiseen lauseeseen voi vastata, että jäätelöä tai salmiakkia. Tunteista opetellaan puhumaan, mutta ei sillä tavalla, että nuoret pakotettaisiin paljastamaan kaikkein syvintä olemustaan. Mahdollisesti myöhemmässä vaiheessa ja ehkä myös erityyppisillä kysymyksillä syvälinenkin työskentely on mahdollista.

Ryhmäläisten ajatusten sekä ryhmätoiminnan tavoitteiden pohjalta kokosin ryhmätoiminnan suunnitelman ja aikataulut (LIITE 1). Päihdepysäkin johtaja hyväksyi suunnitelman ja koki sen tarpeisiin vastaavaksi.

6.3 Vanhemmat ja nuoremmat tytöt kohtaavat

Paikalla ryhmässä oli viisi nuorta, joista kolme nuoremmasta ja kaksi vanhemmasta ikäryhmästä. Ohjelmassa oli hampurilaisten, salaatin sekä rahkantekoa. Olin valmistautunut käymällä kaupassa ostamassa tarvittavat ruoka-aineet ja etsimällä tietoa gluteenittomasta ruokavaliosta sekä diabeteksen vaikutuksesta ruoka-aineisiin, sillä eräällä asiakkaalla on nämä molemmat. Alun perin olin suunnitellut tehtäväksi jälkiruoaksi uunijäätelöä, mutta kaupassa huomasin, ettei gluteenittomia torttupohjia ole. Onneksi olin varautunut tähän ja miettinyt rahkan kakkosvaihtoehdoksi.

Jaoimme työt tyttöjen kanssa ja neuvoin mukana. Yritin itse osallistua varsinaiseen työntekoon mahdollisimman vähän, jotta tytöt pääsevät itse toteuttamaan ja oppimaan uusia taitoja. Keskustelimme samalla yleisesti kaikista asioista, heidän kuulumisistaan ja ryhmätoiminnan suunnitelmasta. Nuorten mielestä suunnitelma oli hyvä ja he toivoivat, että se pitää paikkansa. Ilmeisesti aiemmin ryhmissä oli ollut sellaista, että toiminnalliset tekemiset, kuten kankaanpainanta tms. olivat jääneet pois, kun materiaaleja ei ollut saatu. Lupasin varautua hyvissä ajoin toiminnallisiin kertoihin, jotta materiaalit löytyvät ja olen itse myös valmistautunut ohjaamaan ja neuvomaan tekemisessä.

Olin varautunut ryhmäkertaan mahdollisilla konflikteilla tyttöjen välillä, mutta ainakin toistaiseksi kaikki meni hyvin. Oli mielenkiintoista huomata, että alun perin olin ajatellut nuorempien, vähän ”villimpien” tyttöjen olevan enemmän päällepäsmäreinä, mutta roolit menivätkin toisin päin. Kaksi vanhempaa tyttöä olivat enemmän esillä ja antoivat aika vähän tilaa nuoremmille. Olikin yllättävää huomata näissä nuoremmissa nuorissa sellaisia piirteitä, joita ei heidän aiemmissa vuorovaikutustilanteissaan ole huomannut, kuten kainous, epävarmuus, kiitollisuus ja osittain jopa ujous. Ehkä osittain se, että olen heille tuttu, mutta kuitenkin tuntemattomampi kuin päihdepysäkin ohjaaja, tekee tämän.

Saimme siivottua tyttöjen kanssa hyvin yhteistuumissa paikat ja oli mukava, kun kaikki kiittivät ryhmästä; tämä on yleensä harvinaista, vaikka erityisryhmästä ei olisi edes kyse. Yksi nuoremmista oli ilmeisesti jäänyt seulatuloksissa kiinni hasiksen poltosta ja tämä askarrutti häntä kovasti; lähinnä sen osalta, että hänen äitinsä saa tietää asiasta seuraavana

päivänä. Hän veikin vähän jäänyttä rahkaa kotiin äidillensä, mutta sanoi samalla, että ei uskalla kertoa äidilleen asiasta itse. Myös kaksi muuta nuorempaa tyttöä olivat antaneet positiivisen näytteen ja he keskustelivat siitä, että aikovat poltella seuraavan kerran vasta ensi vuonna.

Jäimme kahden nuoremman tytön kanssa vielä ryhmän jälkeen keskustelemaan tulevaisuudesta ja heidän ammattitavoistaan. Toinen tytöistä on juuri aloittanut ammattikoulun – ja haluaisi lopettaa sen kesken. Pohdimme yhdessä tyttöjen kanssa tapoja, joilla hän voisi äitinsä kanssa asiasta keskustella. Lisäksi puhuimme opiskelusta ja vaihtoehtoista, kuten esimerkiksi oppisopimuskoulutuksesta. Ohjasin tyttöä ottamaan yhteyttä työvoimatoimistoon tai oppisopimustoimistoon mahdollisimman pian. Mietimme myös syitä siihen, miksi koulu ei maistu ja voisiko sitä saada vielä luistamaan. Saimme samalla kerralla myös hankittua tytölle Oppisopimuskeskuksen yhteystiedot, mikäli hän tekee sen ratkaisun, että jättää koulun kesken ja alkaa miettiä muita vaihtoehtoja.

Päällimmäisenä kerrasta jäi hyvä mieli, tunsin, että alkoi saada yhteyttä nuoriin ja tuli itselle myös vahvistusta, että tämä alkaa toimia. Tunsin myös itsensä hyödylliseksi muissakin tilanteissa kuin neuvomalla toiminnoissa. Tämä alkaa pikku hiljaa myös liittyä ryhmätöiminnan tavoitteisiin, mikä tuli ehkä itsellenikin yllätyksenä tapahtuessaan näin pian. Harjoitteluista oli varmasti hyötyä tämän luottamuksen kannalta ja toisaalta tässä myös näkee sen, että harjoittelut olivat siltä kannalta onnistuneet.

Ainut ongelmia aiheuttanut tekijä oli ehkä ryhmän koko; tällä hetkellä pystyimme vielä suhteellisen hyvin työskentelemään, mutta mikäli kaikki ryhmäläiset ovat paikalla, on heitä yhteensä kahdeksan. Keittiö alkaa tällöin käydä ahtaaksi ja on vaikea keksiä tekemistä kaikille; ruuanlaittoon, kun yleensä ei tarvitse kahdeksaa henkilöä. Toisaalta myös liian suuri osallistujamäärä/ryhmä vaikeuttaa tavoitteiden saavuttamista, koska erityisnuorista on kuitenkin kyse. Ilmeisesti vaihtoehtona on, että mikäli ryhmät eivät toimi, jae-taan ne niin, että joka toinen viikko on aina kokoontumiskerta, mikä taas osittain vaikeuttaa kontaktissa pysymistä ja luottamuksen voittamista.

6.4 American History X

Ryhmän alustava suunnitelma oli lähteä Tuusulaan ”pomppupaikkaan”, mutta saadessani selville paikan ja sen toiminnan, tiesin, etten voi toteuttaa tätä nuorten toivetta. Sain yhteyden Tuusulan liikuntatoimeen, josta kerrottiin, että voimisteluseuralla on tällaiset tilat ja siellä on pari kertaa viikossa niin sanotut avoimet ovet, jonne jokainen voi mennä. (Tolkkinen 2006.) Sain linkin heidän nettisivuilleen, josta kävi ilmi, että ko. aika oli maanantaisin klo 13–14 ja tarkoitettu yli kolmasluokkalaisille koululaisille (Valvottua oma-toimista harjoittelua ja touhuamista yli 3-luokkalaisille 5.9. alkaen 2006). Asiaan tuli siis kaksi estettä; nuoret ovat koulussa tuohon aikaan ja suurin osa heistä ei enää ole koululaisia. Otimme siis suunnitelma b:n käyttöön ja katsoimme elokuvaa.

Olin suunnitellut, että katsoisimme elokuvan nimeltä American History X, joka on sekä mielenkiintoinen, ajatuksia herättävä, että nuorten mieleinen. Nuoria oli paikalla kolme, jotka olivat kaikki vanhempaa ikäluokkaa. Nuorempia olisi tullut kaksi, mikäli olisimme aloittaneet aiemmin, myöhemmin he eivät enää jaksaneet tulla. Heillä oli vaikeuksia sanoa asiaa minulle suoraan, mutta lopulta uskaltoutuivat; he pelkäsivät, että loukkaantuisin tai muuta vastaavaa. Kerroin heille, että olisin mieluusti ottanut heidät mukaan, mutta en tietenkään pakota heitä tulemaan ja ymmärrän kyllä, ettei aina jaksaa. Pyysin heitä kuitenkin miettimään ensi viikolla kankaanpainantaa varten tuotteen, johon he haluaisivat painaa.

Aloitimme siis kolmen tytön voimin elokuvan katsomisen. Tarkoituksena oli vielä keskustella elokuvan jälkeen rasismista ja Suomessa olevista ulkomaalaisista/ulkomaalais-syntyisistä ihmisistä. Lopulta kuitenkin flunssa ja hammaslääkärisikäynti ryhmäläisistä verottivat sen verran, että heidän oli vaikea keskittyä katsomaan elokuvaa loppuun. Elokuvan pituus vaikutti myös siihen; sen kesto oli lähes kaksi tuntia. Itse en ollut ymmärtänyt ottaa tätä huomioon; nuoret eivät välttämättä jaksaa keskittyä niin pitkää aikaa koulupäivän jälkeen, joten seuraavalla kerralla, täytyy huomioida muiden kriteerien lisäksi elokuvan pituus.

Sovimme, että voimme jatkaa elokuvaa ensi viikolla samalla, kun painamme kankaita, tai vaihtoehtoisesti he voivat käydä katsomassa itse elokuvan loppuun joku vapaa iltapäivä, joten jätin elokuvan toimintatiloihin. Valitettavasti keskustelua ei voitu käydä, sillä se vaatisi elokuvan loppuun katsomisen. Kyselin kyllä tytöiltä, että kokivatko he elokuvan liian raa'aksi, sillä se oli kuitenkin K-16. Tosin kaikki ryhmässä tällä kertaa olleet tytöt olivat jo yli 16-vuotiaita, eivätkä he itsekään kokeneet sitä liian rankaksi.

6.5 ”Can´t touch these...”

Ryhmässä oli paikalla kolme vanhempaan ikäluokkaan kuuluvaa nuorta, joista osa oli myös käynyt katsomassa viimeviikkoisen elokuvan loppuun omatoimisesti. Aiemmin mainitsemastani entisten ryhmien ongelmasta on alkanut tulla näkyvää. Nuoremmista tytöistä kolme on ollut kerran ryhmässä, eivätkä ole nyt kahtena viimeisenä kertana olleet ollenkaan. Ryhmätoiminta olisi juuri heille ensisijaisen tärkeä, sillä vanhemmilla tytöillä varsinainen päihdeongelma on työstetty jo aiemmin, eikä heillä tällä hetkellä ole akuuttia tilannetta meneillään.

Kankaanpainantaan tarvitaan mieluiten puuvillakangasta oleva tuote sekä kankaanpainantaan tarkoitettuja värejä. Värejä voidaan sekoittaa keskenään, jolloin saadaan uusia sävyjä. Ainoastaan peittovalkoisella voidaan tehdä mustalle kankaalle hyvää ja pysyvää jälkeä. Peittovalkoiseen voidaan myös sekoittaa eri värisävyjä, jolloin väreistä tulee pastellinsävyisiä, mutta mustankankaan peittäviä värejä. Värejä löytyy hyvin eri askarteluliikkeistä, kuten Sinooperista, mutta halvemmalla niitä saa esimerkiksi Tiimarista. Painamisen jälkeen tuotteiden annetaan kuivua vähintään 24 tuntia, jonka jälkeen painatus kiinnitetään kankaaseen joko silittämällä nurjalta puolelta tai uunissa 150 asteessa pellin päällä ilmavasti laskosteltuna (Vinkikirjanen kankaanpainantaan 2005).

Tytöt olivat toivoneet, että saisivat painaa mustia naistenmallisia t-paitoja. Painoväreiksi he toivoivat valkoista sekä kirkkaita/neonvärejä, esimerkiksi vihreätä tai oranssia. Lisäksi päihdepysäkillä oli valmiina perussävyjä, joista sekoittamalla saatiin paljon värejä. Ohjeistin tytöt työhön ja esittelin eri menetelmiä; muun muassa sabluunatekniikkaa ja pens-

seleillä maalaamista. Avustin tyttöjä myös värien sekoituksessa, tosin suurin osa tytöistä käytti ainoastaan valkoista väriä.

Aluksi tytöillä oli hieman haussa oma aihe – ideoita heillä kyllä oli, mutta toteuttamismenetelmät arveluttivat. Esimerkiksi pienen tarkkuutta vaativan ampiaisen piirtäminen kankaanpainoväreillä ja siveltimellä on aika haastavaa. Vauhtiin päästyään heiltä löytyi hyviä ja omaperäisiä ideoita painamiseen. He innostuivat toiminnasta ja avustin heitä tarpeen vaatiessa. Kaksi tytöistä teki kaksi tuotetta, sillä paitoja jäi ylimääräiseksi, kun kaikki tytöt eivät tulleet ryhmään. Yksi tytöistä teki paidat, joissa luki tekstit ”Täti” ja ”Shit happens”, viimeiseksi mainitun paidan teki myös yksi toinen tytöistä. Kaksi muuta tyttöjä painoi paidan etupuolelle yläosaan omat kämmenensä kuvat ja kirjoitti alle tekstin mukaillen erästä laulua: ”Cant´t touch these...”.

Sovimme, että ensi viikolla kiinnitämme kuvat paitoihin joko uunissa tai silittämällä, mikäli saamme silitysraudan ja -laudan käyttöömme. Työskentely näiden vanhempien tyttöjen kanssa on välitöntä, eikä vaadi niin paljon ohjaajalta, kuin nuorempien kanssa työskentely. Tytöt ovat hyvin itseohjautuvia, eivätkä tarvitse paljon ohjaajan opastusta muussa kuin itse tekemisessä. Ohjaajan rooli heidän kanssa työskentelyssä keskittyykin lähinnä toimintojen ohjeistamiseen, eikä niin vahvasti heidän ongelmien ratkaisuihin, tukemiseen tai sosiaalisten taitojen lisäämiseen.

6.6 Synttäreitä ja selittämistä

Viime viikolla aloittamamme t-paidat olivat muuten valmiita, mutta kaipasivat vielä kiinnitystä. Koska käytettävissämme ei ollut silitysrautaa ja – lauta, käytimme kiinnittämiseen uunia. Painetut kankaat voi kiinnittää uunissa 150 asteessa löysästi laskosteltuna uunipellille leivinpaperin päälle. Tuotteita pidetään uunissa noin 5-7 minuuttia ja mikäli kiinnitettäviä on paljon, on hyvä jäähdyttää pelti välissä (tai käyttää esimerkiksi kahta peltiä vuorotellen). Tämän jälkeen tuotteet ovat valmiita käyttöön ja painatukset kestävät kankaiden sallimaa pesua. (Vinkkikirjanen kankaanpainantaan 2005.)

Ryhmäläisiä oli yhteensä paikalle neljä kaikki vanhemmasta ikäryhmästä, joista yksi lähti pois aiemmin ryhmästä. Kahdelle ryhmäläisistämme oli ollut syntymäpäivät viikonloppuna, ja muut nuoret olivatkin huolissaan ryhmän alussa, että olinko tietoinen tästä. Päihdepysäkin ohjaaja oli minulle tiedottanut asiasta aiemmalla viikolla, joten onneksi osasin varautua tähän. Aluksi pohdin, että olisimme voineet tehdä yhdessä kortit molemmille, mutta päädyin sitten siihen, että kortit ovat ehkä vähän kulunut idea. Päädyin sitten siihen, että teemme kortista ”ystäväkirjan”, johon jokainen senkertainen ryhmäläinen kirjoittaa ja yhdessä teemme kannet kirjaselle, jossa myös lukee onnitteluteksti. Olin tehnyt pohjat kysymyksille yhdelle aukeamalle ystäväkirjaan, joten nuoret täyttivät ryhmässä vain nämä kohdat. Nidoimme molemmille omat ystävävihkoset yhteen ja onnittelimme heitä.

Ideana tässä oli, että syntymäpäiväsankarit saavat ystäviltaan jotain konkreettista muistoa, sillä kortti useimmiten hukkuu aika pian, eikä siitä ole iloa niin pitkään. Toisaalta sitten taas vihon täyttäneet nuoret oppivat ilmaisemaan itseään kirjallisesti ja käyttämään luovuuttaan vastaamalla vähän hassuihinkin kysymyksiin. Kysymykset olivat sekä kevyitä, kuten ”Kaksi turhinta tavaraa?” että syvällisempiä, kuten ”Ketä ihaillet ja miksi?; Mikä elämässä on koskettanut sua eniten?”. Vaikka nuoret eivät vastaisikaan paperille tapahtumaa, joka on esimerkiksi koskettanut heitä eniten, he kuitenkin väistämättä joutuvat miettimään sitä mielessään. Näin ollen he opettelevat myös käsittelemään vaikeita tunteita. Tärkeintä on luoda nuorille sellainen ilmapiiri, että he tietävät, ettei heidän tarvitse puhua mistään, mistä eivät halua, mutta mikäli haluavat jakaa jotain, niin sekin on sallittua ja kaikki kuuntelevat. Tämä vähentää nuorten ahdistusta, mutta tuo kuitenkin ilmapiiriin sallivaksi.

Jatkoimme ilmaisupainotteisella toiminnalla suullisen ilmaisun osalta. Sanaselityspeli Alias on erittäin hyvä peli sekä suullisen ilmaisun että kuuntelemisen opettelemiseen. Pelin tarkoituksena on pareittain selittää toisille sanoja, joita korteissa on (kortit tulevat pelin mukana). Aikaa on minuutti, eikä kortissa olevaa sanaa tai osaa siitä saa sanoa. Pelistä on monia eri versioita, me pelasimme niin, että vuorotellen selitimme pareittain ja lopuksi laskimme, kumpi pari oli saanut enemmän pisteitä eli oikein arvattuja sanoja. Olin myös itse mukana pelissä, sillä ryhmäläisiä oli kolme, kun aloimme pelata. Pelin varsinaisena tarkoituksena ei ole oppiminen, vaan hauska kokemus yhdessä pelaajien kesken. Peli on kuitenkin rakennettu sellaiseen muotoon, että siitä on hyötyä juuri itseilmaisun, sanojen

selittämisen (toisin sanomisen, fyysisen elehtimisen, toisen huomioon ottamisen selittämisessä) sekä oikean kuuntelun osalla. Juuri nuoret, joilla on sosiaalisissa taidoissa ongelmia, ovat erityisen hyvä ryhmä tällaisen pelin käyttötarkoitukseen.

Keskustelimme ryhmässä seuraavasta kerrasta; ohjelmassa olisi hohtokeilausta, mutta nuoret olivat jo aiemmin ilmoittaneet vastahakoisuutensa sen ajankohtaa kohtaan. Hohtokeilausta järjestetään ainoastaan perjantai- ja lauantai-iltaisina. Kyselin sitten mahdollisuudesta perinteiseen keilaukseen maanantaina, mutta se ei saanut myöskään kannatusta tyytymättömyyksiä vuoksi. Sovimme sitten, että teemme ruokaa ryhmässä ja annoin nuorten esittämiä toiveita ruuan suhteen. Pientä kiistelystä tuli tehtävän ruuan suhteen ja huomattessani, etteivät nuoret pääse itse sopuun ruuasta ehdotin kompromissia, joka sopi kaikille. Teemme siis kana-nuudeliwokkia ja kanafetasalaattia. Seuraavalla kerralla on myös erään nuoren syntymäpäivät, jotka tulee taas ottaa huomioon ryhmässä.

6.7 Seurustelun vaikeat kiekurat

Kuten jo tyttöjen kanssa olimme sopineet, tarkoituksena oli tehdä ruokaa tällä kerralla. Olimme sopineet tekemämme kana-nuudeliwokkia sekä kanafetasalaattia. Ryhmässä oli vain kaksi nuorta; kaksi olisi tullut, mutta heille tuli viime hetken esteitä. Olin varannut ruokatarvikkeita kaikille osallistujille, mutta harmiksemme toinen ryhmään osallistuneista tytöistä oli juuri ottanut kielilävistyksen, eikä voinut syödä mitään. Päätimme tämän vuoksi yhteistuumin, että parempi tehdä vain salaatti, jotta ainekset eivät mene pilalle, mutta, että ruokaa ei kuitenkaan mene hukkaan. Tyttöjen kanssa ruuanlaitto sujui hyvin, sillä molemmat opiskelevat ravintola-alaa.

Salaatin teon lomassa juttelimme yleisistä asioista ja kyselin samalla ensi viikon ryhmästä. Tyttöillä on koulusta syysloma ja he olivat sitä mieltä, että on parempi jättää ryhmä väliin, sillä luultavimmin ovat lomalla muualla kuin kotona. Sovimme siis niin, että siirrämmme ohjelmaa eteenpäin niin, että korujen tekoa on kahden viikon päästä ja kiipeily jätetään kokonaan väliin.

Puhuimme myös tyttöjen kanssa seurustelusta, joka on heille ajankohtainen aihe molempien seurustellessa. Mietimme seurustelussa eteen tulevia vastoinkäymisiä ja tutustumisvaihetta. Pohdimme myös vanhempien kanssa tapaamisia; niin poikaystävänsä vanhempien kuin heidän poikaystävänsä tapaamista tyttöjen omien vanhempien kanssa. He kertoivat vastoinkäymisistä ja perheiden eroista. Tytöt kertoivat myös esimerkiksi ensikohtaamisista vanhempien kanssa; kuinka vaikea oli aloittaa tutustuminen ja kuinka se edelleenkin on ajoittain ongelmallista. Lisäksi tytöt jakoivat hyviä tarinoita siitä, kuinka vanhemmat voivat ”tentata” uutta vävy-/miniä kokelasta.

Myös poikaystävien sisarukset koettiin vaikeiksi. Tytöt sanoivat, että ovat mieluummin tekemisissä pojan vanhempien, kuin sisarusten kanssa. Toisella kyseessä oli sisko ja toisella veli. Pohdin itse tätä, että mikä tällaisesta kanssakäymisestä tekee niin vaikean. Tyttöjen puheista kävi ilmi, että sisarukset olivat vanhempia kuin he itse ja heistä tuntui siltä, etteivät oikein keksineet mitään yhteistä puhuttavaa. Heistä myös tuntui, että olivat jotenkin ”valvonnan alla” tekemisissään sisarusten silmissä.

Tytöt kuitenkin toivat ilmi sitä, että he eivät enää välttele näitä kontakteja, mikä on hyvä vuorovaikutuksen kannalta. On hyvä opetella tulemaan toimeen ihmisten kanssa vaikeissakin tilanteissa. Tosin toinen tytöistä kertoi, että hänellä meni vuosi, ennen kuin tapasi nykyisen poikaystävänsä vanhemmat; häntä pelotti ensikohtaaminen heidän kanssaan. ”Toivottavasti ei tarte enää koskaa alkaa uuestaa seurustelea, en kestäis taas tutustuu uuden poikakaverin porukoihi” kertoi tämä 18-vuotias tyttö. Yleensä juuri seurustelukumppanin vanhempiin ja sisaruksiin halutaan tehdä vaikutusta, jolloin omana itsenä oleminen voi olla vaikeaa.

Olin varautunut toisen tytön syntymäpäiviin, jotka ovat keskiviikkona, mutta vähäisestä osallistujamäärästä johtuen, emme voineet toteuttaa tätä toimintaa. Ryhmätoiminnassa, joka on rakennettu vapaaehtoisuuden ja liikkuvuuden varaan, onkin vaikea ennakoida ryhmien kokoa. Valitettavaa oli, että tällä kertaa emme pystyneet muistamaan tyttöä muuten kuin onnittelemalla. Ohjaajan kannalta tällainen ennakoimattomuus on vaikea asia, sillä yleensä osallistujamäärää ei tiedä kuin noin 10 minuuttia ennen ryhmän alkua. Silloin kun pienryhmästä on kyse jo yhden - saati kahden - henkilön puuttuminen merkitsee paljon ryhmätoiminnoissa. Tällaisessa tilanteessa myös muut, paikalla olevat ryhmäläiset,

saattavat pettyä, kun toiminta ei ehkä olekaan sitä mitä odotti. Toisaalta suunnitelmiakaan ei voi muuttaa, sillä kuten esimerkiksi kokkauspäivänä nuoret ovat saattaneet ajatella, että jättävät välipalan väliin, koska saavat syödyksi ryhmässä. Muutenkin suunnitelman noudattaminen viestii nuorille pysyvyyttä ja luotettavuutta. Nuorten itsensä mielestä tämä on myös tärkeää, kuten jo ryhmän alussa eräs nuorista mainitsi toiveensa suunnitelmassa pysymisestä. Hän toivoi, ettei toiminnan alussa kerrottaisi, ettei voitaisikaan tehdä jotain nuorten kauan odottamaa asiaa, koska esimerkiksi materiaaleja ei löytynyt.

6.8 ”Monivärisekoituskorut” ja palautteiden anto

Viime viikolla tytöillä oli syysloma, jolloin emme pitäneet ryhmää. Opinnäytetyöhön oli tarkoitus raportoida kahdeksan ryhmäkertaa, mutta loman vuoksi olen rajannut kerrat seitsemään. Tällä ryhmäkerralla teimme puuhelmistä koruja. Tytöt olivat aiemmin esittäneet toiveensa helmien koon ja värityksen suhteen. Olin hankkinut maanläheisiä värejä, kuten vihreää, ruskeaa, valkoista ja beigeä. Lisäksi näitä oli piristämässä keltaista ja punaista. Helmet olivat erikokoisia isoista pieniin. Helmet olin hankkinut Sinooperin jälleenmyyjiltä Järvenpäästä ja Helsingistä.

Ryhmässä oli paikalla kaksi tyttöä. Nämä kaksi tyttöä olivat luonteeltaan hieman hiljaisempia, joten tällä kerralla saimme paljon keskusteluja aikaan, lähinnä siitä syystä, että he saivat tilaa. Tytöt täyttivät ryhmän aluksi palautekaavakkeet (LIITE 2) ryhmätoiminnasta ja toimimisestani ohjaajana. Tästä heille nousi esiin toive ryhmätoiminnoista; tytöt toivoivat, että olisimme voineet pitää ns. kauneuskestit ennen kuin ryhmä loppuu. Kyselin heiltä vähän, että mitä he haluaisivat ja he kertoivat, että joku ryhmänohjaaja oli joskus käynyt kyselemässä kaupoilta lahjoituksia ja oli koonnut sitten niistä tytöille paketit, joissa oli erilaisia meikkejä, ihonhoitotuotteita sekä hajuvesiä. Tuotteet olivat lähinnä esimerkiksi kauppoista pois heitettävää tavaraa ja testaustuotteita. Lisäksi he toivoivat, että voisimme esimerkiksi tehdä kasvonaamiot ja meikata tämän jälkeen itsemme. Kerroin myös heille mahdollisuudesta, että ystäväni, joka omistaa kauneushoitolan, voisi ehkä tulla kertomaan meille jotain kauneudenhoidosta tai mahdollisuuksien mukaan tehdä jonkin pienen jutun tytöille. Lupasin ottaa asiasta selvää Päihdepysäkin johtajalta rahoituksen puolesta ja toisaalta taas ystävältäni mahdollisuudesta tulla pitämään tällainen esittely.

Tytöt tekivät yhden helmikorut itselleen; materiaaleja olisi ollut enemmänkin, mutta he halusivat säästää seuraavaan kertaan, mikäli muut ryhmäläiset tulevat paikalle ja haluavat tehdä koruja. Molemmat tytöt käyttivät koruissaan vain kahta väriä, vaikka valinnan varaa olisi ollut. He eivät kuulemma tykänneet ”monivärisekoituskoruista”. Juttelimme korujen teon lomassa heidän kuulumisistaan sekä monista muista asioista. Big Brother – televisiosarjan innoittamana aloimme keskustella unissa puhumisesta ja kävelemisestä. Keskustelumme jatkui unien ja niiden merkityksen pohtimiseen. Tytöt kertoivat painajaisista ja keinoista niistä eroon pääsemiseen (lakanat pitää vaihtaa uusiin). Tytöt kertoivat omakohtaisia kokemuksiaan unista ja tapahtumista, joita liittyy muun muassa unissa puhumiseen. Lisäksi puhuimme uusista elokuvista ja televisiosarjoista.

Vuorovaikutus tyttöjen kanssa oli hyvin välitöntä ja itselle jäi ryhmän jälkeen hyvin vahva tunne. Oikeastaan ensimmäistä kertaa tällä kerralla jännitys väistyi kokonaan, enkä muistanut sitä missään vaiheessa. Ryhmäkerta oli aika lyhyt, sillä palautteiden täyttäminen vei aluksi aikaa. Annoin Päihdepysäkin ohjaajalle yhden palautekaavakkeen, jotta hän voi toimittaa sen eteenpäin yhdelle vakituisesti ryhmässä käyneistä tytöistä, joka ei tänään ollut paikalla. Lisäksi Päihdepysäkin ohjaaja ja johtaja olivat täyttäneet oman palautekaavakkeensa (LIITE 3). Seuraavassa luvussa avaan palautteet ja esitän itsearviointini toimimisestani ohjaajana ja ryhmän onnistumisesta näinä kuutena kertana.

7 PALAUTE

Näissä palautteiden avaamisessa olen lähinnä keskittynyt asiakkaiden ja työelämän antaman palautteen referointiin, en niinkään sen analysoimiseen. Laadullisen tutkimuksen näkökulmasta on parempi olla analysoimatta saatuja palautteita, jotta todellinen viesti välittyy suoraan lukijalle. Muutama suoralainaus tekstin sisällä myös edesauttavat tätä näkökulmaa.

7.1 Asiakkaiden palaute

Palautetta keräsin kolmelta tytöltä, jotka ovat olleet ryhmässä mukana koko ryhmäprosessin ajan. Muut asiakkaat ovat käyneet ryhmässä vain kerran, eikä heiltä palautteen kerääminen olisi ollut tarpeenmukaista. Tytöt ovat tällä hetkellä iältään 16-, 17- ja 19-vuotiaita. Yksi tytöistä opiskelee peruskoulussa erityisluokalla viimeistä vuotta ja kaksi ammatillisessa oppilaitoksessa ravintola-alaa. Asiakassuhde Päihdepysäkillä kaikilla tyttöillä on kestänyt useampia vuosia ja he ovat olleet tyttöryhmässä mukana samalla kokoonpanolla useita eri kertoja eri ohjaajien vetäminä.

Palautearviointilomakkeessa oli tarkoituksella eritelty hyvin tarkkaan ryhmätoimintaa ja ohjausta, sillä tiesin entuudestaan, että tytöiltä oli vaikea saada yksityiskohtaista palautetta. Ryhmäläiset, jotka yleensä ovat niin suorasanaisia, antoivat yllättävän yleispiirteistä palautetta. Heillä ei ollut valittamista mistään asiasta, eivätkä he kokeneet missään puutteita. Ainut toive itse ryhmätoimintojen tulevaisuuden suhteen oli suullinen. Tytöt toivoivat, että viimeisenä kertana pidettäisiin ”kauneuskestit”. Itse kommentit olivat aika lyhyitä tyyliin ”oli”, ”kyllä” ja ”ei valittamista”, joten laadullisen tutkimuksen näkökulman mukaan avaan tähän palautteet myös tyttöjen vastauksien mukaisesti, enkä itse lisäile tekstiin täydennystä.

Suunnittelu

Toiminnan suunnitteluista tyttöjen mielestä toiminnot olivat hyvin suunniteltuja. Yksi tytöistä kertoi ryhmätoimintojen suunnittelun olleen ”jeppiskamaa”, millä ymmärtääkseni tarkoitetaan sitä, että se oli ”jees”, eli hyvää. Ryhmän aloituksesta tytöt olivat sitä mieltä, että jokainen sai äänensä kuuluviin ja oli hyvä, että yhdessä suunniteltiin toimintoja ja tekemisiä. Yksi palautteista kertoi kuinka hänen mielestään jokainen sai kertoa mitä haluaa ja odottaa kerholta. Tytöt olivat myös tyytyväisiä ohjaajan varautumiseen jokaiselle ryhmäkerralle. Tyttöjen mielestä ohjaaja oli hyvin perehtynyt toimintoihin, eikä heillä ollut mitään valittamista.

Toiminnot

Jokainen tyttö koki ryhmätoiminnan ja ryhmän olemassaolon tärkeäksi:

”Se on tärkeä koska siellä näkee kavereita joita ei usein nää ja on muutenkin kiva viettää laatu-aikaa tyttöjen kanssa!”

”Just siistii! Tykännyt olen”

”Ryhmä on aivan mahtava! Ja haluan sen jatkuvan.”

Hyötyä yksi tytöistä koki saaneensa ryhmästä oppimalla uusia taitoja, kuten kankaanpainantaa. Yksi tytöistä vastasi hyödyksi rennon meiningin ja yksi ei osannut selittää. Kukaan tytöistä ei kokenut, että ryhmätoiminnasta olisi mitään haittaa.

Toimintojen mielekkyydestä tytöt kertoivat näin:

”Toiminnot olivat sillä saimmehan itse niistä päättää, suosikkia ei ollut, eikä mikään ole tylsää”

”Pidin eniten ruuan laitosta ja paitojen painamisesta, en kokenut mitään kertaa tylsäksi”

”Toiminnot oli mielekkäitä koska saimme itse osallistua niiden valintoihin”

Toteutumattomista toiveista tai toiveesta, että jotain toimintaa olisi ollut enemmän, kaksi kolmesta tytöistä oli tyytyväisiä. Heidän mielestään mitään toiveista ei jäänyt toteutumatta tai kaikki toiveet toteutettiin. Yksi tytöistä ilmoitti, että ”pomppimaan oisin halunnu”. Tällä hän tarkoitti ryhmäalussa esittämänsä toivetta ”Tuusulan pomppupaikasta”, jonne kuitenkin aukioloaikojen sekä tyttöjen iän vuoksi emme voineet mennä.

Ohjaaja

Tytöt olivat yhtä mieltä siitä, että ohjaaja onnistui hyvin kokonaisuudessaan tehtävässään, eikä parannusehdotuksista ”tule nyt mitään erikoista mieleen”. Eräs tyttö kiitteli sitä, että

viimeinkin oli toteutettu se, mitä oltiin suunniteltu. Yksi tytöistä kertoi palautteessa myös, että ”Ohjaaja oli aivan mahtava!”.

Kaikkien tyttöjen mielestä ohjaaja osasi ottaa huomioon kaikki ryhmäläiset ryhmän alkaessa. Yksi tytöistä kommentoi, että ”hyvin menee vieläkin”. Kommentteja ohjaajan tasavertaisesta kohtelusta tai siitä, että jäikö jotain erityisesti mieleen, nuoret olivat sitä mieltä, että ohjaaja kohteli kaikkia tasavertaisesti. Nuoret kiittivät myös sitä, että ohjaaja oli mukava kaikille, jaksoi olla mukana jutuissa ja nauraa yhdessä nuorten kanssa. Yksi tytöistä kommentoi näin: ”Aikku on just hyvä!”.

Seikkaan, miten ohjaaja voi vaikuttaa ryhmän toimintaan, tytöt vastasivat lyhykäisesti. Kommentteja tuli siitä, että ohjaaja vaikuttaa hyvin paljon ryhmän toimintaan, mutta ei kerrottu esimerkiksi että miten. Yksi tytöistä kertoi, että ohjaaja voi vaikuttaa ryhmätoimintaan niin, että yrittää toteuttaa nuorten toiveet. Yksi tytöistä kiitteli ohjaajalla aina olevaa positiivista asennetta.

Muuta kommentoitavaa

Viimeisenä kohtana palautearvioinnissa oli ”Muuta kommentointia ryhmään ja ohjaukseen liittyen”, johon tytöt vastasivat näin:

”Olisi kiva kun kaikki ryhmäläiset kävisivät säännöllisesti eikä vain joka toinen kuukaus!”

”Ryhmän täytyy jatkua joulun jälkeenkin, loistava juttu!”

”Hyvä Aikku! Pidä toi asenne allways! Jag älskar dig!”

Viimeinen kommentti tuli 17-vuotiaalta tytöltä, joka on hyvin huumorintajuinen ja eläytyvä persoona. Odotinkin häneltä jotain tämän tyylistä kommenttia harjoittelukokemuksieni perusteella.

7.2 Työelämän palaute

Palautteenantajina työelämästä oli Päihdepysäkin johtaja ja erityistason perheterapeutti Päivi Wilén sekä ohjaaja Hanne Syrjä. Molemmat työntekijät ovat työskennelleet ryhmässä olleiden nuorten sekä heidän perheidensä kanssa tiiviisti. Lisäksi olen itse ohjaajana käynyt heidän kanssaan usein keskusteluita ryhmäntapahtumista, merkityksestä sekä tulevaisuudesta. Palaute työelämästä oli pelkästään positiivista, mikä osittain oli itselleni yllätys, sillä olisin toivonut jotain kritiikkiä, jotta olisin voinut viedä ryhmätoimintaa eteenpäin.

Suunnittelu ja toiminnot

Työelämän edustajien mukaan ryhmätoiminnot olivat suunniteltu monipuolisiksi, joissa jokaiselle ryhmäläiselle oli jotain mieleistä toimintaa. Ohjaajan tiedottaminen ryhmätoiminnoista ja muutoksista toimi työelämän mukaan hyvin. He kiittelivät sitä, että ryhmänvetäjä oli puhelimitse yhteydessä Pysäkin ohjaajaan ja he kävivät keskenään ohjaajan kanssa keskusteluita ennen ryhmän alkamista ryhmään liittyviä asioista ja mahdollisista ongelmista. Ryhmänohjaaja oli aktiivisesti muutenkin yhteydessä Pysäkin työntekijöihin ja informoi ryhmän tapahtumista sekä kysyi tarvittaessa apua.

Työelämä koki, että juuri tämä ryhmä on edesauttanut nuorten kuntoutumista seuraavasti:

”Positiivisen minäkuvan löytyminen, itsetunnon vahvistuminen, sosiaalisten vuorovaikutustaitojen oppiminen.”

Ohjaaja

Ohjaajan onnistumisista ja epäonnistumisista arvioitiin niin, että ryhmä oli juuri sopivan kokoinen yhdelle ohjaajalle. Lisäksi onnistuneeksi koettiin se, että ohjaaja sai toimivan yhteyden ryhmän nuoriin ja pystyi pitämään ryhmän koossa. Ohjaajan käytännön toimimisesta ryhmäkertojen suunnittelussa työelämä kuvaili itsenäiseksi. Palautteessa kerrotaan, kuinka ohjaaja toimi täysin itsenäisesti suunnittelussa sekä pitäen itse ryhmää. Lisäksi ohjaaja huolehti itse tarvikkeiden hankkimisesta hyvissä ajoin.

Tavoitteet

Ryhmätoiminnan tavoitteiden toteutumista työelämä arvioi seuraavasti:

”Toiminta on ollut tavoitteiden mukaista, huomioon ottaen ryhmänjäsenten taustat. Aika liian lyhyt arviointiin koska kohderyhmä on moniongelmainen.”

Palaute oli osittain sitä, mitä olin itse odottanutkin. Toisaalta olisin kyllä toivonut joitain kehittämissuhteita, jotta ryhmätoimintaa olisi ollut helpompi viedä tavoitteita kohti. Mutta ymmärrän kyllä, että työelämän voi olla vaikea antaa palautetta, sillä he eivät ole olleet yhdessäkään ryhmätoiminnossa mukana. Minulle annettiin kuitenkin mahdollisuus käyttää ohjaajaa tarvittaessa tukenani ryhmässä, mutta tarvetta tälle ei ole ilmennyt. Työelämä antoi palautetta lähinnä siis ulkopuolelta katsoen, asiakkaita kuunnellen sekä omasta yhteistyöstäni heidän kanssaan.

7.3 Itsearviointi

Käsittelen tässä kappaleessa sekä omaa onnistumistani sekä samalla vastausta tutkimuskysymykseen numero 4. Miten itse onnistun ohjaajan roolissani?. Lähtökohdat minulla ryhmänohjaamiseen oli suhteellisen hyvät. Asiakkaat olivat tuttuja entuudestaan ja ryhmänohjauksesta oli jonkun verran kokemusta. Itsenäisesti en aiemmin ollut ohjannut ryhmiä, mutta koin, että sain työelämän puolelta riittävästi tukea toimintaani.

Onnistumisen kokemuksia huomasin ryhmätoiminnan suunnittelussa; aluksi oli vaikeaa miettiä tavoitteiden puolesta toimintaa, joka olisi myös mielekästä nuorille. Päätinkin, että mietin itse alustavasti ideoita, mutta kyselin myös nuorilta heidän mielipiteitään ja toivomuksiaan, jonka pohjalta teen suunnitelman. Suunnitelmalle on myös hyvä antaa joustoa; joka ryhmäkerta ei välttämättä toteudu, kuten tässäkin tapahtui. On myös hyvä ottaa huomioon se, että vaikka ryhmäläiset toivoivat paljon tekemistä käsillä, saattaa myös se alkaa pidemmän päälle tympimään. Onkin hyvä pitää välillä erilaisia ryhmäkertoja, kuten keskusteluja ja ilmaisullisia menetelmiä.

Lopulta jopa yllätyin omasta toiminnastani askartelun ja käsitöiden osalta. Olen aina ollut keskivertoa huonompi näissä aineissa; pidän kyllä niistä, mutta taito ei ole riittänyt aina edes alakouluissa vaadituille suorituksille. Ryhmätoiminnassa meillä oli kuitenkin paljon suunnitelmia juuri tähän suuntaan ja päätin ottaa sen haasteena vastaan. Selviydyin mielestäni hyvin näistä toiminnallisten menetelmien ohjauksista, joka johtuu myös osittain siitä, että valmistelin ryhmäkertoja aina huolellisesti. Hain sekä internetistä, että eri kauppojen myyjiltä aina tarvittavaa tietoa ko. toiminnoista. Uudessa kaupungissa ja ympäristössä oli enemmän haastetta aloittaa eri materiaalien metsästyksiä; ei ollut ennestään tietoa siitä mistä mitään saa. Välillä piti lähteä pidemmällekin etsimään, jotta löysi tarvittavat materiaalit. Oli haastavaa, mutta samalla mielenkiintoista etsiä tietoa monesta sellaisesta asiasta, josta ei tiedä normaalisti lähestulkoon mitään. Ja oma tietotaitokin kasvoi samalla; tuli uusia oivalluksia siitä esimerkiksi mitä kaikkea helmillä voi tehdä tai mihin kaikkien kankaanpainantaa voi käyttää.

Toiminnallinen puoli meni siis ehkä paremmin kuin olin odottanut. Sosiaalisesta ja voimavaroja rakentavasti puolesta olin aluksi hieman epävarma. En ollut ihan täysin perillä omasta roolistani tai sen sijoittumisesta. Tyttöillä oli tullut selkeästi käsitys aiemmista ryhmistä, että ohjaaja on lähinnä siinä mukana vain, eikä varsinaisesti ”ohjaa”. Itse vieroksuin aluksi tätä, sillä olin tottunut siihen, että esimerkiksi ryhmän alussa ryhmäläiset odottavat ohjeita ohjaajalta. Välillä tuntui, että oli todella vaikea saada otetta ryhmäläisistä, jotka puhuivat lähes taukoamatta. Toisaalta sitten tähän tottui ryhmän edetessä ja oppi sen, että oli oltava selkeästi aikuinen ryhmäläisille ja otettava ohjat käsiin. Saattoi nimittäin käydä niin, että pari ryhmäläistä puhui omia asioitaan kovaan ääneen, emmekä päässeet aloittamaan toimintoja tämän vuoksi. Muut ryhmäläiset (1-2) olivat tästä selkeästi pahoillaan, sillä he eivät sillä tavalla kuuluneet tähän jutteluun mukaan. Huomasin ryhmän edetessä, että parhaaseen tulokseen kaikkien kannalta pääsi, kun otti itse osaa keskusteluun tekemällä tarkentavia kysymyksiä, jolloin myös siirtyminen itse toiminnan aloittamiseen sujui vaivatta.

Sen lisäksi, että opin sen, että alussa tulee ottaa heti vahva ote omalla persoonalla opin myös sen, että on hyvä aina ryhmäkerran loppuessa muistuttaa useaan otteeseen seuraavasta kerrasta. Vaikka ryhmäläisten ei itse varsinaisesti tarvitsisi tuoda mitään ryhmään, on kuitenkin hyvä, että he muistavat onko tarkoitus syödä (eli voiko jättää välipalan vä-

liin) vai onko tarkoitus painaa kankaita (pitäisikö laittaa vähän huonommat vaatteet päälle).

Pohdin paljon, varsinkin aluksi, omaa rooliani ryhmässä. Ryhmätoiminnot tuntuivat sujuvan hyvin, eikä tytöillä ryhmässä ollut oikeastaan sellaisia ongelmia tai elämäntilanteita, joihin olin varautunut. Tätä kautta oli hyvin vaikea lähteä muodostamaan tavoitteiden mukaista toimintaa. Tytöt kun olivat hyvin itseohjautuvia eikä heidän sosiaalisissa taidoissa ollut nähtävissä puutteita; he osasivat asioida virastoissa, osoittivat hyviä vuorovaikutustaitoja ja pystyivät ilmaisemaan itseään monimuotoisesti.

Välillä pohdin myös ryhmän merkitystä tälle kohderyhmälle; alun perinhän ryhmä muodostettiin enemmänkin nuorempien tyttöjen tarpeiden mukaan, joille itse olisin kokenut olevan enemmän hyötyä tämän kaltaisesta ryhmästä. Kuten jo aiemmin olen maininnut, vanhemmilla tytöillä päihdehoito on jo lopuillaan, eivätkä he esimerkiksi käy säännöllisesti yksilötapaamisilla. Toisaalta nuoremmilla tytöillä päihdeongelma on tällä hetkellä hyvinkin akuutissa vaiheessa; heillä on säännölliset yksilötapaamiset ja yksi heistä on ollut päihdekatkaisussa tämän syksyn aikana. Tietenkin täytyy myös muistaa, että nämä ovat minusta riippumattomia asioita, enkä pysty omalla toiminnallani sen enempään kuin kannustamaan nuoria käymään ryhmässä ja tekemään sen toiminnasta mahdollisimman mielenkiintoisen.

On kuitenkin muistettava, että näilläkään ohjaamillani nuorilla ei ole tai ole ollut mikään paras mahdollinen tilanne elämässä. Vaikka välillä itselle tuli vahvojakin tunteita siitä, että miksi tämä ryhmä on heille tarpeen, kuitenkin huomasi tarpeellisuuden heidän osallistumiseensa kasvavan, mitä pidemmälle ryhmätoiminta eteni. Ongelmat eivät ehkä ole heti havaittavissa tai he eivät itse tuo niitä julki niin voimakkaasti kuin nuoremmat tytöt. Myös sosiaalisella käyttäytymisellä he antavat aluksi hyvin vahvan vaikutelman siitä, miten he osaavat toimia ihmisten kanssa tilanteissa. Mitä syvemmälle pääsee ryhmän edetessä tarkkailemaan, kuuntelemaan ja havaitsemaan heidän tapaansa toimia, huomaa siinä kuitenkin eroja muihin samanikäisiin. Ohjaajana tulisikin aina muistaa, ettei vertaisi tyttöjä nuorempiin, akuuteissa tilanteissa oleviin, vaan enemmänkin muihin samanikäisiin, ”normaaleihin” nuoriin.

Palatakseni tähän ryhmätoiminnan tavoitteeseen, on hyvin vaikea arvioida, toteutuiko sosiaalisten taitojen paraneminen, sillä tytöillä ei ollut päällepäin huomattavissa sosiaalisissa taidoissa puutteita, sen enempää kuin muillakaan. Jouduinkin miettimään uudelleen omaa rooliani; en voinut ohjata nuoria, jotka pystyvät sosiaaliseen kanssakäymiseen, niin, että aliarvioisin heidän taitonsa. Punniskelin tästä johtuen tavoitteiden toteutumista; miten voin saavuttaa tavoitteet, ellen pysty suoranaisesti puuttumaan sosiaalisiin taitoihin?

Toimin tilanteen mukaan tässä, niin, että päätin ottaa mukaan toimintoihin sellaisia ilmaisia elementtejä ja keskustelun aiheita, jotka edesauttavat jo saavutettuja sosiaalisia taitoja ja esimerkiksi lisäävät niin sanottuja monimuotoisia taitoja. Alias -peli on tästä hyvä esimerkki, koska ei tässä vaiheessa kuntoutusta oleville nuorille voi harjoittaa esimerkiksi roolileikkejä, jotka opettavat sosiaalista kanssakäymistä. Enemmänkin tällainen saattaisi kääntyä itseään vastaan; tasapainoon päässyt nuori saattaisi alkaa ajattelemaan, että enkö vieläkkään ole yhteiskuntakelpoinen? Enkö osakaan kommunikoida lähiympäristöni kanssa? Mitä olen taas tehnyt väärin? Itsetunnon tukemisen kannalta on parempi mieluummin muuttaa tavoitteita itse ryhmään sopiviksi, kuin alkaa väkisin toteuttaa niitä ryhmässä, joka ei sellaista tarvitse.

Vaikeana koin syvällisemmän kontaktin saamisen nuoriin. Keskustellessamme välillä vaikeistakin asioista itselle jäi tunne, että jotain olisin voinut vielä tehdä enemmän. Myöhemmin ryhmänohjaajana aloin oppimaan tarttumaan nuorten puheisiin ja tekemään niistä tarkentavia kysymyksiä, jotka taas edesauttavat ryhmän yleisten tavoitteiden toteutumista. Tunsin välillä, että minulla oli vaikeuksia esiintyä luontevasti ryhmäläisten edessä toimiessani tavoitteet mielessäni. Pelko nousi mieleeni, että yrittäessäni jotain ”liian hienoa” joku ryhmäläisistä tokaisisi, että ”mitä sä oikein siinä yrität hienostella, luuletko olevas jotenki parempi kuin me?”. Tällainen ei toteutunut, koska osasin aina ”naamioida” kaikki ”hienot tavoitteet” nuorille kiinnostaviksi tekemisiksi. Nuorten kanssa työskennellessä on erityisen tärkeää, että ne huomaavat, että on itse mukana hommassa täysillä, eikä yritä esittää mitään mitä ei ole. Nuoret kyllä aistivat tällaisen käyttäytymisen erittäin herkästi, jonka jälkeen kontaktin luominen on erityisen vaikeaa, liki mahdotonta.

Välillä ohjaajana toimiminen tuntui vaikealta; itsekriittisiä ajatuksia nousi mieleeni aika ajoin. Pohdin kovasti tavoitteiden toteutumista ja sitä onko tästä ryhmästä hyötyä nuorille,

miten itse olen onnistunut tässä tavoitteessa? Olenko ollut ryhmätoiminnoissa tarpeeksi avarasilmäinen vai tuijotellut vain tavoitteita niin, että olen jättänyt itse ryhmätoiminnassa jotain tärkeitä huomioimatta? Kuinka ryhmäläiset itse ovat kokeneet ryhmän ja minun onnistumiseni ohjaajana? Olenko omalla toiminnallani pystynyt vaikuttamaan nuorten elämään mitenkään (paraneminen/huononeminen)?

Itsekriittiset ajatukset siirtyivät yleensä pikku hiljaa ajan myötä pois ja päädyin lopputulokseen, että teen parhaani ja olen mahdollisimman avoin, mutta muistan kuitenkin aika ajoin tarkastella omaa toimintaani. On hyvä, että tähän opinnäytetyöhön kerään palautteen ryhmäläisiltä, sillä vielä minulla on ennen ryhmän lopullista päättymistä aikaa korjata esiin tulleita epäkohtia.

Kokonaisuudessaan koen onnistuneeni hyvin tähän mennessä. Joitakin harmittavia takaiskuja, kuten nuorempien ryhmäläisten poisjääntiä, sattui matkan varrella, mutta ne ovat tapahtumia, joihin itse en voi vaikuttaa. Jokaisen ryhmäkerran olen pystynyt toteuttamaan ryhmäläisten toiveiden sekä suunnitelman mukaisesti. Tärkeänä koen sen, että ensimmäisellä kerralla tehty suunnitelma on pitänyt paikkansa, mikä oli myös ryhmäläisten erityinen toive. Minulla on vielä parantamisen varaa syvemmän kontaktin saamisessa ja luomisessa sekä tilanteiden parempaan haltuun ottamisena. Koulutuksen tässä vaiheessa tulee kuitenkin jo olla valmiuksia toimia ryhmänvetäjänä ja perusroolissani tunnen onnistuneeni. Erityisryhmiin liittyy kuitenkin aina omia piirteitä, joita ei opi tunnistamaan ja ryhmiä ohjaamaan ennen kuin on enemmän kokemusta. Näillä resursseilla ja puitteilla olen tehnyt ohjaajana parhaani, enkä usko, että tekisin mitään toisin, jos aloittaisin ryhmäprosessin uudelleen. Nähtäväksi jää, että mikäli tulevaisuudessa ohjaan vielä ryhmiä, kuinka oma ammattitaito on siinä vaiheessa karttunut paremmaksi.

8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Yleistä

Varsinaisia tuloksia tästä tutkimuksesta ei ole löydettävissä, sillä tutkimus on laadullinen. Kuten vanhassa suomalaisessa sanonnassa savolaisista sanotaan vastuun jäämisestä kuuntelijoille, myös tässä tutkimuksessa vastuu tuloksista jätetään lukijoille. Lähinnä tarkoitan tällä sitä, että tapaustutkimuksen kriteerit, määrittelevät niin, että itse tutkijan on parempi jättäytyä tulosten analysoinnista ja antaa lukijoiden vetää omat johtopäätöksensä. Jotain johtopäätöksiä kuitenkin tutkimustehtävieni kautta tästä tutkimuksesta on vedettävissä.

Tutkimustehtäviäni tässä työssä olivat: 1. Mitkä ryhmätoiminnot tukevat nuoria sekä ovat heille mielekkäitä? 2. Miten tällä ryhmällä pystytään kehittämään tyttöjen sosiaalisia taitoja (sekä vihan hallintaa)? 3. Millaiseksi tytöt itse kokevat ryhmän tärkeyden ja hyödyn? 4. Miten itse onnistun ohjaajan roolissani?. Pohdinta ja johtopäätökset osuudessa pohditaan näiden tehtävien toteutumista sekä arvioidaan koko opinnäytetyöprosessia. Ainoastaan tutkimustehtävä 4. on käsitelty edellisessä kappaleessa 7.3 itsearviointi.

8.2 Mielekkäät ja tukevat toiminnot

Mielekkäimpiä ryhmätoimintoja nuorille olivat toiminnalliset tekemiset, erityisesti uusien taitojen oppiminen käsitöissä (mm. kankaanpainanta) sekä ruuanlaitto. Tällaisilla toiminoilla voidaan tukea nuoren kehitystä ja oppimista siltä osin, että nuori joutuu opettelemaan toimimaan ryhmässä, yhdessä muiden nuorten kanssa. Tälle ryhmälle kaikista mielekkäimpiä toimintoja tuntuivat olevan sellaiset, joissa oli jotain tuttua heille entuudestaan, mutta mitkä olivat samalla haasteellisia niin, etteivät ne olleet liian vaikeita ja joissa he saivat toteuttaa itseään luovasti. Onkin hyvä ottaa huomioon esimerkiksi joulukortteja askarreltaessa, että ohjaaja osoittaa nuorille uusia vaihtoehtoisia, haasteellisempia tapoja tehdä joulukortteja, mutta antaa kuitenkin mahdollisuuden toteuttaa askartelun myös ihan

perinteisellä tavalla. Tämä ryhmä ei ollut kovin liikunnallinen, yhtä tyttöä lukuun ottamatta, joten ainakin ”perinteisten” liikuntalajien järjestäminen ei onnistunut. Hohtokeilauskin tyssäsi valitettavasti sen ajankohtaan. Tytöt eivät olleet myöskään järin innostuneita keskustelupiireistä tai muista sellaisista toiminnoista, joissa he eivät itse päässeet käsin tekemään mitään.

8.3 Tavoitteiden toteutuminen

Itse ryhmän tavoitteiden arvioimista on vaikea mitata; ovatko nuorten sosiaaliset taidot parantuneet tai lisääntyneet tänä aikana? Kahdeksan viikkoa on hyvin lyhyt aika arvioida noin suurta tavoitetta. Mahdollisesti tulokset näkyvät vasta ensi keväänä, mutta ei olisi-kaan tarkoituksen mukaista, että tavoitteet toteutettaisiin näin pian. Itse ajattelisin että oikeaan suuntaan ollaan menossa, sillä tytöissä on huomattavissa kommunikointitaitojen lisääntymistä, tosin toisten kuuntelun ja huomioon ottamisen saralla on vielä parannettavaa. Tytöt myös itse ovat arvioineet itseään, että ovat huonoja antamaan palautetta tai kehumaan itseään. Lisäksi yksi tytöistä on tuonut esille sitä, että kun hän suuttuu, hän suuttuu todella pahasti ja saattaa myös muuttua aggressiiviseksi. Nämä seikat ovat sellaisia, jotka ovat tulleet esille myöhemmissä ryhmätoiminnoissa, kuin mitä tähän opinnäytetyöhön on raportoitu. Olemme käyttäneet luonteen arvioinnissa Uudelleen määrittelyä, jota emme olisi voineet käyttää ryhmän aloitusvaiheessa (opinnäytetyöhön raportoidessa) luottamuksen ollessa vielä heikko.

Toiminta moniongelmaisten nuorten kanssa vaatii pitkäjänteistä työtä, jolloin tavoitteet ovat yleensä hyvin pitkälle määriteltyjä ja hitaasti toteutettavissa. Tämän vuoksi tavoitteiden toteutumista en arvioi tämän enempää, mutta kuten mainitsin, suunta näyttäisi olevan hyvä. Nuoret ovat saavuttaneet hyvän luottamuksen sekä muihin ryhmäläisiin että minuun ohjaajana. Moniongelmaisten nuorten kanssa varsinaiseen tavoitteiden mukaiseen toimintaan päästään yleensä vasta aikaisintaan puolen vuoden toiminnan jälkeen.

8.4 Ryhmän tärkeys ja hyöty

Koko ryhmäprosessin ajan tytöt toivat vahvasti ilmi sitä, kuinka tärkeä ryhmätoiminta oli heille. Jo heti ryhmän alussa heidän motivaatiostaan ja sekä kommentistaan ryhmän tärkeydestä huomasin, että he olivat todella odottaneet ryhmän alkamista. Osa tytöistä oli jo pitkään, ennen kuin koko ryhmästä oli sovittu, kyselleet tyttöryhmän alkamista. Myös palautteista kävi ilmi ryhmän merkitys nuorille, he toivoivat, että ryhmä jatkuisi ehdottomasti vielä joulun jälkeenkin. Itse olen sitoutunut pitämään ryhmää 18.12.2006 saakka, jonka jälkeen ryhmätoiminnan jatkuminen omalta osaltani riippuu mahdollisuudestani jatkaa sivutyönäni ryhmänohjaamista.

Alusta alkaen nuorilla on ollut pelko siitä, että ryhmätoiminta taas loppuisi. Tytöt korostivat myös omaa aikaa ja sitä, että saa olla tyttöjen kanssa yhdessä ja tehdä kaikkea kivaa. Kaikki näistä kolmesta työstä seurustelee, joten tyttöjen keskeinen aika on heille hyvin tärkeää. Palautteiden kautta sain myös vahvistusta käsitykselleni siitä kuinka merkityksellistä ryhmätoiminta heille on. Huomasin myös sekä ryhmäläisistä että muista Päihdepysäkin asiakkaista, että ryhmässä käynti oli heille etuoikeus. Muutama Päihdepysäkin muu asiakas ilmaisi halukkuutensa tulla ryhmään, mutta valitettavasti toinen oli ”yli-ikäinen” ja toinen poika.

8.5 Haasteet

Suurimpana ongelmana ryhmätoiminnoissa nousi esiin toiminnan ennalta arvaamattomuus. Useimmiten vasta noin 10 minuuttia ennen ryhmän alkamista tiesi, ketkä ryhmäläiset tulevat paikalle. Ennen kaikkea tämä hankaloittaa toimintojen suunnittelua, varsinkin materiaalien hankinnan osalta. Periaatteessa jokaiselle ryhmäläiselle pitää luoda mahdollisuus osallistua toimintoihin, mutta mikäli kaikki ryhmäläiset eivät tule paikalle, jää materiaaleja käyttämättä. Myös asiakkaat itse kokivat tämän ongelmaisena, heistä ei ollut mukavaa, kun ryhmässä ei ollutkaan kuin yksi ryhmäläinen heidän lisäksi. Tällöin toimintoja on erittäin vaikea ennalta arvata ja näin myöhäisessä vaiheessa alkaa muuttua. Esimerkiksi ruuanlaitto onnistuu kyllä kahden tytön voimin, mutta syöminen voikin olla toi-

nen asia, jos ruokaa on varattu kaikille ryhmäläisille. Pienryhmästä kun on kyse, jo yhden ryhmäläisen puuttuminen näkyy toiminnoissa hyvin vahvasti. Muita ongelmia en kokenut itse ryhmätoiminnoissa, vaan ryhmä kulki aika hyvin omalla painollaan eteenpäin.

Pohdin myös sekä opinnäytetyötä tehdessäni että ryhmänohjaajan roolissa paljon sitä, mille kohderyhmälle tällainen ryhmätoiminta olisi kaikista tarkoituksen mukaisinta järjestää. Kuten jo aiemmin mainitsin, näillä tytöillä ongelmat ovat jo enemmänkin taaksejääneitä, eivätkä he ole akuutissa hoitotarpeessa. Sillä tavalla tämä ryhmä oli ehkä helpommin hallittavissa, mutta oliko se sitten tarkoituksenmukainen? Kun resursseja on vähän, tulisi olla tarkka siitä, mihin niitä suunnata. Toisaalta on vaikea kieltää sellaisia tyttöjä, jotka oikeasti haluavat käydä ryhmässä ja kokevat saavansa siitä itse hyötyä, osallistumatta siihen. Mielestäni ehkä kaikista otollisin aika ryhmätoiminnalle olisi päihdeongelman alkuvaiheessa. Kun nuori on alkanut oirehtia päihteiden kautta, mutta päihdeongelma ei ole vielä riistäytynyt käsistä. Oman kokemukseni mukaan tämä käsittäisi ikäluokiltaan 7. luokkalaiset sekä 8. luokan juuri aloittaneet. Erityistapauksissa ikäjakaumaa voidaan alen-
taa myös alakouluikäisiin lapsiin.

Oman kokemukseni mukaan, interventio ryhmän kautta olisi hyvä aloittaa silloin, kun nuori on vielä valinnan risteyksessä; hän jo kokeillut päihteitä ja selvää mahdollisuutta riippuvuuden syntymiseen on havaittavissa, tai kun nuorella on muita vaikeuksia elämässä, jotka esimerkiksi tulevat esiin päihteiden käyttönä. Muita ongelmia voivat olla esimerkiksi mielenterveys-, koti-, koulu- ja kaverisuhdeongelmat. Kun nuorelle ei ole vielä syntynyt riippuvuutta ja päihteiden käyttö on hallinnassa, on hänelle helpompi osoittaa vaihtoehtoisia tekemisiä sekä toimintamalleja. Tällaiseen ikäryhmään varhaisesti puuttamalla voidaan ehkäistä aggressioita, ahdistuneisuutta, syrjäytymistä, itsetuhoisuutta sekä päihderiippuvuutta.

8.6 Nuorten sosiaaliset taidot ja -toimintakyky

Koko opinnäytetyötä tehdessä itsellä vahvistui hyvin paljon se, miten lapsen ja nuoren hyvinvointiin ja käyttäytymiseen voidaan vaikuttaa, minulle hyvinkin itsestään selvillä keinoilla. Lapsen hyvä itsetunto ja oikeanlaiset roolimallit turvallisilta aikuisilta edesaut-

tavat päihteettömyyttä ja vähentävät syrjäytymistä. Myös myöhemmässä kasvuvaiheessa ja jo näiden ongelmien synnyttyä voidaan nuoren käyttäytymiseen vaikuttaa, esimerkiksi juuri tällaisella tavoitteellisella ryhmällä.

Nuorten sosiaalisista taidoista löytyi itsessään paljon tietoa. Erittäin vaikea oli löytää tietoa suoraan erityis-/moniongelmaisten nuorten sosiaalisten taitojen puutteista. Jäin pohtimaan paljon sitä, että onko tämä yleisesti tiedossa oleva ongelma, vai onko vain erityisalojen asiantuntijoilla omaa hiljaista tietoa tästä. Monissa lähteissä viitattiin ongelmiin, joita voi syntyä, mikäli vuorovaikutustaidot, itsetunto tai roolimallit ovat puutteellisia. Tavallaan yhtään retrospektiivistä tutkimusta en löytänyt, jossa jo ongelmallisten nuorten sosiaalisia taitoja olisi puntaroitu. Tässä työssä on yhdistetty sekä sosiaaliset taidot että niiden merkitys juuri tälle kohderyhmälle. Osittain olen sivunnut myös moniongelmaisia nuoria poikia, vaikka ryhmätoiminta onkin järjestetty vain tytöille.

Näiden ohjaamieni tyttöjen kohdalla sosiaalinen toimintakyky on parempi kuin yleensä moniongelmaisten nuorten kohdalla, mutta huonompi kuin keskimäärin samanikäisillä tytöillä. He selviävät arkielämän normaalitoiminnoista hyvin, mutta hieman hankalammat tilanteet tuottavat usein vaikeuksia. Jokaiselle näistä kolmesta työstä tilanteet ja vaikeudet ovat erilaisia, joka lisää haastetta ohjaajalle. Tytöissä on myös huomattavissa kuvion 1 esiteltyjä sosiaalisen käyttäytymisen päätyyppejä. Yhdellä tytöistä on selkeästi havaittavaa heikkoon itsehallintaan liittyvää aktiivisuutta, joka ilmenee yleensä harkitsemattomuutena, omien mielijohteiden toimimisena, kokonaistilanteen huomiotta jättämisenä, nopeana suuttumisena ja itsekeskeisyytenä. Useimmiten tällainen näkyy käyttäytymisenä aggressiivisesti ja itsensä puolustautumisella vähäisimmistäkin syistä. (Aaltonen ym. 1999, 97–98.) Tyttö on tuonut tätä myös itse esille, että hän on suuttuessaan ”oikea devil”.

Muilla tytöillä sosiaalinen käyttäytyminen ilmenee useimmiten hallitsevana passiivisuutena, joka näkyy mukautuvana käyttäytymisenä. Osittain kyllä heillä on myös nähtävissä sekä hallitsematonta aktiivisuutta ja passiivisuutta. Hallitsematon passiivisuus johtaa usein alkoholin liikkäyttöön tytöillä. Käyttäytymisessä tämä näkyy yleensä ahdistuneisuutena ja pelokkuutena, jotka johtavat vallan saatuaan itsehallinnan heikkouteen. (Mts. 97–98.)

8.7 Ryhmätoiminnan merkitys

Opinnäytetyötä tehdessäni ajatukseni ryhmätoiminnan merkityksestä moniongelmaisten nuorten kohdalla on kasvanut. Aloittaessani tätä opinnäytetyötä ajattelin ryhmätoiminnan olevan yksi hyvä lisä muiden palveluiden joukossa. Toiminnan edetessä olen kuitenkin huomannut, että miten tärkeää ryhmätoiminta on, varsinkin näille tytöille, joilla asiakas-suhde ei ole enää niin säännöllinen Päihdepysäkillä. Ryhmätoiminta on nuorille, jotka ovat itsensä etsimis- ja kehittämisvaiheessa erittäin hyödyllinen toimintamuoto, sillä he voivat peilata samalla omaa toimintaansa muihin ryhmäläisiin sekä ohjaajaan. Olisikin erityisen tärkeää, että jokaiselle Päihdepysäkin nuorelle voitaisiin tarjota mahdollisuus osallistua ryhmätoimintaan. Jos ajatellaan suhteessa, niin asiakkaita Päihdepysäkillä on yhteensä 163, joista 30 % enemmän on tyttöjä, eli noin 100. Näistä sadasta nuoresta vain kolme on osallisena ryhmätoiminnassa, eli noin 3 % kaikista palvelun piirissä olevista tytöistä.

Vaikka tämän ryhmätoiminnan tarkoitus on kehittää nuorten sosiaalisia taitoja, niin olen huomannut tarpeen kehittää myös heidän tervettä itsetuntoaan. Tavallaan nämä kaksi kulkevat rinnakkain, mutta osiin toimintoja olisi hyvä ottaa mukaan pelkästään itsetunnon kehittämistä tukevia menetelmiä. On todettu, että tukemalla nuoren tervettä itsetuntoa nuori kykenee tätä kautta vuorovaikutukseen muiden kanssa sekä kieltäytymään päihteistä (Aaltonen ym. 1999, 99). Tämän ajatuksen pohjalta voisi todeta, että kaikista tärkein tehtävä ryhmätoiminnassa moniongelmaisten nuorten kanssa on terveen itsetunnon tukeminen, jonka kautta voidaan vaikuttaa sosiaalisiin taitoihin ja näiden molempien yhteisvaikutuksen ansiosta pystytään tukemaan nuoren päihteettömyyttä.

8.8 Ohjaajan rooli

Ohjaajan roolissa kaikkein vaikeimmaksi asiaksi nousi tavoitteiden mukainen työskentely nuorten toiveet ja mieltymykset huomioon ottaen. Mielestäni on hyvä, että olen kokenut tämän asian vaikeaksi, sillä tämä on ohjaajan roolissa tärkeimpiä tehtäviä, joka tarkoittaa

sitä, että olen todella pohtinut tarkasti linjan vetoa näiden kahden välillä. Huomasin myös ryhmätoiminnassa jonkinlaista yhdenmukaisuutta ohjaajan roolin kohdalla ryhmävaiheiden muotoutumisen mukaan. Ryhmä muotoutui suhteellisen nopeasti, mutta alusta asti oli huomattavissa ”liittoutumisvaiheen” mukaista toimintaa. Vanhemmat nuoret yrittivät selvästi saada minua puolelleen, etteivät nuoremmat nuoret voisi käydä ”heidän ryhmäsään”. Tämä oli onnekseni tiedossa jo etukäteen, joten osasin olla varautunut tämän kaltaisiin kannanottoihin. Itse pysyin kuitenkin neutraalina, otin valitukset vastaan, mutta en lähtenyt mukaan heidän mielteisiinsä.

Tällä hetkellä koen, että ryhmämme on sitoutumisvaiheen ja tehokkaan työskentelyn vaiheen välimaastossa. Ryhmäläiset ovat sitoutuneita ryhmään ja työskentelevät tehokkaasti, luottamus on myös hyvin korkea tällä hetkellä. Ohjaajan roolissa toimin itse tällä hetkellä niin, että osallistun mahdollisimman paljon ryhmän yhteiseen tarinaan ja olen mukana viemässä ryhmää eteenpäin. Tässä vaiheessa olemme tavallaan muodostaneet oman ”me - hengen”.

8.9 Jatkotoimenpiteet

Jatkotoimenpiteinä tulisi olla ehdottomasti ryhmän jatkuminen vielä joulun jälkeenkin. Tällä hetkellä ryhmä on saatu hyvin aluilleen, mutta jotta tavoitteisiin päästäisiin vaatisi se vielä huomattavasti pitkäjänteisempää toimintaa. Kehityshaasteina ryhmän jatkumiseen on saada ryhmäläiset sitoutumaan niin, että he käyvät ryhmässä säännöllisesti tai ainakin ilmoittavat hyvissä ajoin, mikäli eivät pääse ryhmään. Tavoitteiden puolesta uusia tavoitteita ei tarvita, vaan sosiaalisten taitojen parantuminen on edelleen tarpeenmukainen ja tavoiteltavissa oleva tavoite. Ainoastaan itsetunnon tukemista voitaisiin harjoitella lisää. Kuten aiemminkin olen viitannut itsetunnon merkitykseen nuoren kasvun ja päihteiden käytön osalta, on itsetunnon kohottaminen tärkeä tavoite. Myös Päihdepysäkin työntekijöiden palautteista kävi ilmi sama seikka. Myös, ainakin yhdellä tytöistä, itse ilmoittamaansa ajoittaista, aggressiivista käyttäytymistä tulisi pyrkiä vähentämään ryhmätoiminnoilla.

Nuorille erityisen tärkeää olisikin löytää vaihtoehtoisia tapoja purkaa ahdistusta, suuttumusta, huonoa itsetuntoa (itseinho, itsesääli), ajoittaista vaikeutta sietää yksinäisyyttä sekä vaikeutta toimia yhdessä ihmisten kanssa. Jotta tavoitteelliseen toimintaan päästään on ryhmässä nuorille järjestettävä salliva ilmapiiri, johon he voivat tuoda kaikki tunteensa mukaan. Toiminnot tulevat olla myös nuorille mielekkäitä sekä tarkoituksenmukaisia (esimerkiksi tavoitteita vastaavia, päihitteettömyyttä tukevia). Ohjaaja joutuu peilaamaan hyvin paljon omaan itseensä toimintoja, niiden mielekkyyttä nuorille sekä tavoitteiden toteutumista ja ajoittaista arviointia. Jatkossa ohjaajan tulee myös entistä enemmän pystyä tarttumaan nuorten esittämiin vaikeisiin tunteisiin ja asioihin sekä pyrkiä lisäämään tavoitteiden mukaista toimintaa.

8.10 Yhteenveto

Tärkeimpinä johtopäätöksinä tässä työssä nousivat esille:

- Toiminnallisten menetelmien tehokkuus ja mielekkyys
- Kommunikointitaitojen lisääntyminen
- Ryhmätoiminnan merkitys ja tärkeys nuorille
- Toive ryhmätoiminnan jatkuvuudesta
- Sosiaalisen käyttäytymisen päätyyppien ilmeneminen ja havaitseminen ryhmäläisissä
- Tarve nostaa toiseksi tavoitteeksi sosiaalisten taitojen lisäämisen rinnalle terveen itsetunnon tukemisen.

Ongelmakohtina esiin nousivat:

- Ryhmätoiminnan ennalta arvaamattomuus
- Yleisesti tiedon vähyys tai puute moniongelmaisten nuorten sosiaalisista taidoista sekä ryhmätoiminnasta
- Osittain ongelmallista myös kohderyhmän valinta ja ryhmäintervention ajankohta.

Tärkeimpinä jatkotoimenpiteinä tulisi olla:

- Ryhmän jatkuminen ehdottomasti joulun jälkeen
- Toiminnan suuntaaminen entistä enemmän tervettä itsetuntoa tukeviin toimiin
- Vaihtoehtoisten käyttäytymismallien löytäminen
- Ohjaajan yhä tavoitteiden mukaisempi toiminta ja herkempi tarttuminen nuorten esiin tuomiin asioihin.

Itse olen sekä ihmisenä että työntekijänä saanut tästä työstä sekä tyttöryhmän ohjauksesta erittäin paljon. Oli hyvin tarpeenmukaista tehdä opinnäytetyö tästä aiheesta, sillä itse en välttämättä pelkästään ohjaajantyön vastaanottajana olisi etsinyt näin paljon tietoa moniongelmaisten nuorten kanssa toimimisesta ja siitä, miten sosiaalisten taitojen sekä terveen itsetunnon puute vaikuttaa nuoren päihteiden käyttöön ja muihin ongelmiin. Oma ammatillisuus on kasvanut hyvin paljon ohjatessa ryhmiä, sillä on päässyt ensimmäistä kertaa toden teolla kokeilemaan kynsiäni työelämässä itsenäisesti. Vaikka ryhmä ei aloittelijalle ole ehkä sieltä helpoimmasta päästä, en kuitenkaan kokenut tehtävää missään vaiheessa ylitsepääsemättömäksi. Pidän todella ryhmänohjaamisesta ja tyttöjen kanssa touhuamisesta. Erityisen hyvää mieltä toiminnoissa tuottivat tyttöjen positiivinen palaute sekä se, että huomasi jo pientä kehitystä heidän kommunikaatioaidoissaan ryhmän edetessä.

Tällainen ryhmä sekä ottaa että antaa ohjaajalleen hyvin paljon. Moniongelmaisten nuorten kohdalla päivittäiset asiat eivät välttämättä ole ihan niitä normaalimpia tai helpoimpia, mutta toisaalta tämä juuri pitää työn mielenkiintoa sekä haasteellisuutta yllä. Yhteenvetona voisi todeta, että tunnen itseni hyvin onnekkaksi päästessäni ohjaamaan juuri tätä tyttöryhmää, onhan se minullekin tavallaan ”*laatuaikaa tyttöjen kanssa*”.

LÄHTEET

- Aaltonen M., Ojanen T., Vihunen R. & Vilén, M. 1999. Nuoren aika. Porvoo: WSOY.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 2.p. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Himberg, L. & Jauhiainen, R. 1998. Suhteita. Minä, me ja muut. Porvoo: WSOY.
- Hyppönen M. & Linnossuo O. (toim.) 2002. Zip, Zap ja Boing. Leikkejä ja muita toiminnallisia menetelmiä. Saarijärvi: Saarijärven Offset.
- Hyvä, paha ja hauska. 1997. Tehtäviä ja ryhmätyöharjoituksia lasten ja nuorten kasvu-työskentelyyn. Nuorisoyhteistyö Allianssi ry ja Seikkailukoulutuskeskus KOTA. 2p. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino.
- Kauppila, R.A. 2005. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Opetus 2000. Keuruu: Otava.
- Keski-Uudenmaan Päihdepysäkki – esite. 2006. Esitelehtinen Keski-Uudenmaan Päihdepysäkin toiminnasta.
- Lahti, J. & Pienimäki, A. 2004. Päihdekuntoutus rakentuu sosiaaliselle perustalle. Teoksessa Kuntoutus kanssamme. Stakes. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino.
- Metsämuuronen, J. 2001. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia –sarja 4. 2 tark. p. Painettu Virossa.
- Onnismaa J., Pasanen H. & Spangar T. (toim.) 2000. Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintakentät. Opetus 2000. Porvoo: WS Bookwell.
- Päihdeongelmaisten nuorten sosiaalisten taitojen parantamiseen tähtäävä psykoedukaatio Keski-Uudenmaan päihdepysäkillä. 2006. Taustaa hankesuunnitelmalle.
- Savukoski, M. & Kauramäki, P. 2004. Nuoren sosiaalinen tukeminen omalle ammattilaiselle uralle. Teoksessa Kuntoutus kanssamme. Stakes. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino.
- Syrjä, H. 2006. Ohjaaja, Keski-Uudenmaan Päihdepysäkki. Ryhmätoiminnan aloittamisen ohjeistus 31.8.2006.
- Syrjä H. & Wilén P. 2006. Keski-Uudenmaan Päihdepysäkin toimintakertomus 2005. Toimintakertomus. Keski-Uudenmaan Päihdepysäkki.

Tolkkinen, K. 2006. Tietoa Tuusulassa sijaitsevasta liikuntapaikasta. Sähköpostiviesti 22.9.2006. Vastaanottaja A. Taipale. Tuusulan liikuntapalvelujen vastaus Voimisteluseura Keski-Uusimaa Ry:n toimintatiloista.

Vinkkikirjanen kankaanpainantaan. 2005. Emotuotanto Oy. PDF -tiedosto. Luotu 28.9.2005. Viitattu 4.10.2006. <http://www.emotuotanto.fi/vinkkikirja.pdf>.

Valvottua omatoimista harjoittelua ja touhuamista yli 3-luokkalaisille 5.9. alkaen. 2006. Voimisteluseura Keski-Uusimaa Ry. Luotu 27.8.2006. Viitattu 22.9.2006. <http://www.vsk-u.net/tiedotearkisto/?num=13517>.

Wilén, P. 2006a. Johtaja ja erityistason perheterapeutti, Keski-Uudenmaan Päihdepysäkki. Harjoittelunohjeistus 6.2.2006.

Wilén, P. 2006b. Johtaja ja erityistason perheterapeutti, Keski-Uudenmaan Päihdepysäkki. Työhaastattelu 2.8.2006.

LIITTEET

LIITE 1. Tyttöryhmä – ryhmätoiminnan suunnitelma ja aikataulu

Ma 11.9.06

- Suunnittelupalaveri
- Kuulumiset

Ma 18.9.06

- Ruuanlaitto; hampurilaiset, salaatti
- Leipominen; Uunijäätelötorttu

Ma 25.9.06

- Tuusulan ”pomppupaikka”
- Vaihtoehtoisesti elokuvan katsomista, mikäli sateista

Ma 2.10.06

- Kankaanpainantaa (t-paitoja, tyyntyyliinoja..)

Ma 9.10.06

- Kankaanpainanta jatkuu/pelejä (biljardi, Alias...) ja ilmaisullisia pelejä/leikkejä

Ma 16.10.06

- Hohtokeilausta (keilaus mahdollista perjantai- tai lauantai-iltoina klo 18–22.00 Järvenpäässä (halvempi) tai Tikkurilassa)
- Maanantaina ryhmässä ruuanlaittoa/leipomista, mikäli ryhmä pidetään

Ma 23.10.06

- Korujen tekemistä

Ma 30.10.06

- Kiipeily/mikäli ei halukkaita, muuta liikunnallista nuorten ehdotuksen mukaan

Ma 6.11.06

- Lasimaalausta (juomalaseja, tuikkukynttilöiden lasialustoja/-purkkeja...)

Ma 13.11.06

- Serena/ellei halukkaita; elokuvan katsominen

Ma 20.11.06

- Tehtävien kautta keskusteluja
- Rentoutumis- ym. harjoituksia

Ma 27.11.06

- Kynttilän tekoa

Ma 4.12.06

- Kynttilän maalaus/joulukorttien tekoa, mikäli aikaa

Ma 11.12.06

- Joulukorttien tekoa/joulujuhlan suunnittelu

Ma 18.12.06

- Tyttöryhmän oma joulujuhla

LIITE 2. Palautearviointilomake/asiakkaat**PALAUTEARVIOINTILOMAKE/TYTTÖRYHMÄ, PALAUTE ASIAK-
KAILTA**

Syksy 2006 Ryhmänvetäjä Ainokaisa Taipale

1. Olivatko ryhmätoiminnot mielestäsi hyvin suunniteltuja?

---

2. Miten ryhmän aloitus toimi? Saitko mielipiteesi kuuluviin ryhmän toimintoja suunnitellessa?

---

3. Osasiko ohjaaja ottaa kaikki ryhmäläiset huomioon ryhmän alkaessa?

---

4. Miten ohjaaja oli mielestäsi varautunut jokaiselle ryhmäkerralle? Oliko ohjaaja perehtynyt tarpeeksi ohjaamiinsa toimintoihin? Missä olisit toivonut enemmän panostusta? Mikä toimi mielestäsi hyvin?

---

5. Olivatko ryhmän toiminnot mielestäsi mielekkäitä? Mistä pidit eniten? Entä vähiten? Tuntuiko jokin toiminta epämielekkäältä tai tylsältä?

---

6. Millaista toimintaa olisit toivonut enemmän? Jäikö jokin toiveistasi toteuttamatta?

---

7. Kohteliko ohjaaja mielestäsi ryhmäläisiä tasavertaisesti? Onko jotain, joka erityisesti jäi mieleen?

---

8. Millaisena koet itse ryhmän ja sen olemassa olon tärkeyden?

---

9. Miten ohjaaja voi mielestäsi vaikuttaa ryhmän toimintaan? Huomasitko itse jotain hyvää tai huonoa toimintaa tähän suuntaan?

---

10. Miten ohjaaja kokonaisuudessaan onnistui tehtävässään? Missä olisi parantamisen varaa?

---

11. Mitä hyötyä olet itse saanut tästä ryhmästä? (Haittaa?)

---

12. Muuta kommentointia ryhmään ja ohjaukseen liittyen:

LIITE 3. Palautearviointilomake/työnantaja**PALAUTEARVIOINTILOMAKE/TYTTÖRYHMÄ, PALAUTE TYÖ-
ELÄMÄSTÄ**

Syksy 2006 Ryhmänvetäjä Ainokaisa Taipale

1. Olivatko ryhmätoiminnot mielestäsi hyvin suunniteltuja? Vastasivatko ne ryhmän yleisiä tavoitteita?

---

2. Miten ohjaaja tiedotti työntekijöille ryhmätoiminnoista ja muutoksista?

---

3. Miten yhteistyö sujui ryhmänohjaajan ja työntekijöiden välillä? Missä olisi parannettavaa ohjaajan osalta?

---

4. Osasiko ohjaaja varautua riittävästi jokaiselle ryhmäkerralle? Oliko suunnittelu ja toimintojen järjestäminen riittävän itsenäistä?

---

5. Miten koet juuri tämän ryhmän edesauttavan nuorten kuntoutumista? Mikä sitä edistää ja mikä estää?

---

6. Osaatko arvioida ohjaajan onnistumisia ja epäonnistumisia ryhmätoiminnoissa?

---

7. Miten arvioisit ryhmätoiminnan tavoitteiden toteutumista? Onko ryhmäläisissä huomattavissa tavoitteisiin toteutumista edistävää käyttäytymistä? Onko tavoitteiden toteutumista mahdollista huomata ryhmän lopettaessa (eli onko suunta oikea)?

---

8. Muuta palautetta/kommenttia ryhmään ja ohjaukseen liittyen:
